Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het niaal Weekblad.

endschapsbetrekkingen tusschen ssinië en de Oost-Ind. Compagnie in de zeventiende eeuw.

door

Pr. C. WESSELS.

(Slot).

einde Augustus 1675 bleef Moerad te Bata- Op den 30sten dier maand nam hij afscheid den Goeverneur-Generaal en van ieder lid van Raad van Indië afzonderlijk en ging 's anderen- met „'t Wapen van Middelburgh" naar Soe- onder zeil, waar hij reeds in November aan- m.[15]) Maar zonder antwoordschrijven voor den us. Daar wist men in Batavia geen weg mee, ls Maetsuyker zelf aan Commissaris Volger 31 Augustus berichtte. „Den Brief, dien wij ngen hebben, is van zoo wonderlyken Inhout, wij geen Antwoort daarop weeten te passen." werd aan Volger naar eigen goeddunken over- en. Het heele gezantschap stond overigens den erneur-Generaal niet aan, wat overduidelijk uit het vervolg van zijn brief.

et valt sodanige Ambassade de Compagnie al stigh, want behalven dat wij met redenen mo- twijffelen, of desen Alleppesen Griek al een ssadeur van den Aethiopischen Conink is, soo ook voor d'Ed. Comp. in dat land noyt eenige gtinge van negotie of profyt, niet alleen door ondervindinge, maer selfs nae de eygen ge- nis van desen Godsia Moraet, die ons expres art heeft, dat alle de havenen, die in 't roode aan de Aethiopische zeide leggen, van de Tur- met Casteelen besett en dat zy alle de ingangen uyt dat land in haer gewelt hebben, en ook er eygen havenen den handel uyt dat land en."[16])

geheime wantrouwen en deze tegenzin toonen niet in de geschenken, welke de Compagnie den Abessinischen vorst aanbood. Het Dagh- ter heeft ons de uitvoerige lijst bewaard:

en kas, daarin 12 ellen scharlaken, 12 ellen laken, 12 ellen blauwlaken, 20 rollen Chineese lakenen, 40 rollen Chineese damasten van e couleuren, 6 rollen Persiaans fluweel.

en kas, daarin twee groote spiegels met ebben- n lysten.

en kas met een geheel blank ruyters curas.

en kas met 2 fijne snaphaanroers, 2 patroontassen, 2 kogelformen en 12 vuursteenen, 6 diverse slagzwaarden en sabels.

„Verder twee groote scheeps metale klocken, benevens 100 cattys peper in 10 sacken voor de 10 dienaers van den gesant, dewelcke daarenboven alhier mede is beschonken.[17])

Toch was deze vrijgevigheid van de edele Compagnie geen zuiver koninklijke geste. Nog tijdens Moerad's verblijf te Batavia werd 14 Juni 1675 besloten „de raare schenkagie woutesels van den Conink van Abassina...... met de aanstaande vertrekckende schepen tot een present aan den Keyser van Japan af te stieren, op hoope datse aangenaam sullen wesen"! Getaxeerd op een waarde van 3000 gulden zijn de zebra's dan 26 Juni op „'t fluytschip Delfshaven" naar Japan vertrokken.[18]) En de kansberekening faalde niet. Een vriend van Ludolf, de Altenburger Emmanuel Nauendorff, meldde dezen 11 Februari 1678 uit Batavia, dat de keizer van Japan voor de ontvangen woudezels aan de Compagnie een tegengeschenk van 10.000 tael zilver en 30 Japansche kleedingstukken had aangeboden.[19])

Intusschen gedijde de vriendschap in het verre Afrikaansche land en in 1689 werd dezelfde Moerad andermaal naar Batavia gezonden nu door Jyasu Adyam Sagad, die in 1680 zijn vader Johannes was opgevolgd. Op 16 Mei 1691 kwam de Armeniër aan land. Weer droeg hij bij zich een Arabisch schrijven[20]) „van den geëerden koning en grooten machthebber, die de nekken der volkeren beheerscht, de schaduw Gods neergelaten over de wereld,...... den hoogsten heerscher in het land Abessinië...... den echten afstammeling van David en Salomon, den Sultan zoon des Sultans, den sultan Adyam Sagad, zoon van Sultan Alaf Sagad." Deze zendt nu een groet „schooner dan bloemengaarden en schitterender dan de luister van zonnen en manen...... aan den roem van den edelsten der machthebberen van Wolandez en Holland en aan den machtigsten koning van het land *al-Batawi*, den *genderal* Jan, die in de zaken tot stand gebracht heeft van loffelijke daden, wat aan zijn voorvaderen was ontgaan; die allerlei aard en soort van moeilijk te regeeren staten vereenigt; voor wien men in onderwerping neervalt van de vier hemelsrichtingen te water en te land en wiens woord geen mensch kan weerstreven."

Maar niet alleen een bloemruiker groeten bracht Moerad mee voor den wijdvermaarden Jan, den toenmaligen Goeverneur-Generaal Johan Camphuys, die van eenvoudige zilversmidsleerling in Amsterdam tot de hoogste waardigheid in Indië was opgeklommen, ook geschenken werden in het vorstelijk schrijven aangeboden: vijf edele paarden, twintig slaven en twee struisvogels. Over politiek of handelsbelangen ook nu geen woord; 't is alles pure en diepe hoogachting.

Het Dagh-Register van 1691 is nog niet verschenen, maar uit het meegedeelde over 1675 kunnen wij ons de plechtige „incomste" van den gezant wel voorstellen. Wat echter Maetsuyker niet gewaagd had, durft Camphuys aan; hij geeft den Armeniër een brief van antwoord mede.[21]) Dit Arabische stuk is doorloopend in denzelfden pompeusen stijl gehouden als het ontvangen schrijven; gemakshalve worden daaruit in den aanhef de verschillende eeretitels van den Negus letterlijk overgeschreven. Dan volgt het meer zakelijke gedeelte. „De bode van Uw geëerde pen is tot ons gekomen door de hand van Uw braven en getrouwen en gewenschten dienaar den heer Moerad, den Armeniër. En zijn aankomst in het land van batavia gebeurde na de geboorte van Christus — Vrede over Hem — in het jaar éénduizend en zeshonderd en één en negentig, in de vijfde maand, op den zestienden dag er van." De geschenken, welke nog eens met name worden opgesomd, zijn natuurlijk met passende blijdschap ontvangen. Zoo in 't voorbijgaan wordt er toch even bijgevoegd, dat „één paard en acht slaven en de struisvogels — behoed zij Uw hoofd — onderweg (zijn) gestorven." Wat echter aan de waardeering geen afbreuk doet, want „voor ons gemoed zijn zij als gaaf tot ons overgekomen; lof zij God."

Ook nu liet de Compagnie zich niet onbetuigd in het aanbieden van een tegengeschenk, waarvan de verschillende onderdeelen kataloogsgewijze in den brief worden opgenoemd, „opdat het blad niet leeg zij". Zooals de vorige maal zijn het lakensche en zijden stoffen, stukken fluweel, twee spiegels, verschillende wapenen, duizend gebakken tegels, honderden ponden kruidnagels, muskaatnoten, foelie en kaneel en de kostbare oliën uit deze specerijen. En dan de twee klokken, waarover in het begin van dit artikel gesproken werd, vervaardigd uit vijf metalen, de grootste 841 hollandsche ponden zwaar, de kleinste 247.

De Negus schijnt ook mondeling naar den godsdienst zijner vrienden gevraagd te hebben, want daaromtrent luidt het nog: „Als Gij over ons en onzen godsdienst wenscht te vragen, zal Uw dienaar daaromtrent voldoende mededeelingen kunnen doen, naargelang hij gehoord en gezien heeft."

Het schrijven is gedateerd: Batavia 22 September 1691 — twee dagen dus voor Camphuys het bestuur over Nederlandsch-Indië neerlegde.

Over de terugreis van den gezant, weer via Soerate, zijn geen bijzonderheden bekend. Maar vijf jaar later — de vriendschap scheen met tropische snelheid te groeien — staat Moerad 20 September 1696 „voor de derde reyse" te Batavia! Wederom met een brief en geschenken. Want, zooals uit dit schrijven blijkt, Jyasu kon maar niet verzadigd worden met de vriendschap en de liefde van dien koning der koningen van het rijk van Batavia, maar bleef altijd nog hongerig en dorstig.[22]) Dezen keer zond hij aan de Compagnie als bewijs zijner hoogachting zeven edele paarden, 20 slaven en 104 Abessinische onderkleederen vol muskusgeur.

Bijna een geheel jaar duurde het bezoek. Eerst op 22 Augustus 1697 besloten Willem van Outhoorn, de Goeverneur-Generaal, en zijn Raden den gezant met het schip „IJselmonde" naar Soerate te laten afvaren. „Ingevolge Patriasche missive van 27 Augustus 1694", zooals verder in het besluit wordt vermeld, zouden voor een tegenbezoek aan den Negus de beide onderkooplieden Hugo Hendrik van

Dagh-Register, anno 1676, blz. 14.
Du Four de Longuere, op. cit. blz. 339.

17) *Dagh-Register*, anno 1675, blz. 229—230.
18) *Dagh-Register*, anno 1675, blz. 159, 172.
19) Ludolf, *Commentarius*, blz. 150—151.
20) Arabische tekst en Latijnsche vertaling bij Ludolf, *Appendix*, blz. 13—15; Arabische tekst en Nederlandsche vertaling bij Littmann, op. cit. blz. 484—487.
21) Ludolf, *Appendix*, blz. 17—23; Littmann, op. cit. blz. 488—497.

22) De brief is in de Latijnsche vertaling afgedrukt in Du Four de Longuere, op. cit. blz. 340—341. Hij is voor een groot gedeelte identiek aan dien van 1691.

Bergen en Theodorus Zas hem vergezellen. Van Bergen was reeds vroeger in Mokka geweest en daarom „enigszins land en taal kundig." [23])

Dit uitzenden van een gezantschap was dus reeds na de tweede komst van Moerad met de Heeren Zeventien in het vaderland besproken. Vlot verliep de zaak echter niet. Want de Armeniër maakte bezwaren. Hij diende 8 Februari 1697 een geschreven rapport in, waarin hij beweerde, dat Abessinië voor Europeanen gesloten was en dat de afgezanten moeilijkheden konden ondervinden, wanneer de koning niet op voorhand over hun komst zou zijn ingelicht. Dus stelde hij voor, dat zij in Mokka zouden achterblijven, terwijl hij zelf met de geschenken naar Massaoea zou doorreizen en vandaar zoo spoedig mogelijk Jyasu's toestemming zou berichten. Aldus werd ten laatste besloten.

Uit het resolutie-boek blijkt, dat de geschenken een waarde hadden van fl. 6728:17:8, niet meegerekend die van Moerad ad fl. 166:5, terwijl deze bovendien nog een som gelds kreeg om zich buiten hetgeen hij aan rijst, boter, enz. uit de magazijnen der Compagnie zou ontvangen, var de noodzakelijke reisbenoodigdheden te voorzien. Later werden hem nog 500 rijksdaalders toegestaan. Voor zijn gevolg van tien personen werd fl. 210:16:8 uitgetrokken. [24])

Zoo verliet hij dan einde Augustus 1697 voor 't laatst Batavia, vertrok in April van 't volgende jaar uit Soerate en kwam in Mei te Mokka. Hier bleef Theodorus Zas alleen achter, daar van Bergen zich blijkbaar aan het avontuur niet wilde wagen en naar Indië was teruggekeerd. De uitkomst bewees, dat hij goed gezien had. Want Moerad kwam veilig en wel in Massaoea aan [25]), ging in December 1698 vandaar naar Abessinië terug... en liet nimmer meer iets van zich hooren! Een vol jaar bleef Zas in Mokka op den uitkijk en scheepte zich dan naar Batavia in. [26])

De teleurstelling in Indië was zeer groot. Gelijk gewoonlijk gebeurt, kwamen nu de tongen los. Men had de zaak reeds lang niet vertrouwd. Misschien waren alle zendingen van den Armeniër wel bedrog geweest, meende een der raadsleden, waarschijnlijk gedachtig hoe ook Maetsuycker reeds twijfelde. Nog tijdens Moerad's verblijf schreef 20 Februari 1697 de predikant Leidecker aan Ludolf, dat de man hem erg verdacht voorkwam en haalt daarvoor een aantal bewijzen aan. Goeverneur-Generaal van Outhoorn meldt 2 December 1698, dat wat de laatste reis betrof de Armeniër „voor geen formeel afgesant van dien beroemden Vorst moet gehouden worden." Hij heeft ook de meegebrachte slaven over hem laten ondervragen, waardoor men echter niet veel wijzer werd. [27]) Ludolf zond zelfs ter nadere inlichting 30 Maart 1701 een brief aan den goeverneur der Abessinische kustprovincie. [28])

Heeft inderdaad de slimme Moerad op zijn ouden dag — hij was volgens Ds. Leidecker 86 jaar oud — de machtige Compagnie bedrogen? De zaak is nooit opgehelderd. Tijdgenooten met Abessinië vertrouwd, spreken over zijn gezantschap zonder eenige verdere bemerking [29]) en zeker is, dat hij na zijn terugkomst een man van invloed is gebleven. Nog op 15 September 1703 schrijft de consul van Frankrijk te Kairo hem een brief en noemt hem een der voornaamste ministers van den Negus. [30]) Maar aan de vriendschap tusschen „den Konink van Abassine" en het land al-Batawi" kwam door zijn gedrag een tragisch einde.

[23]) *Resolutie G. G. en Raden, 22 Augustus 1697*. Koloniaal Archief, no. 612, fol. 452, 453.
[24]) *Resolutie 9 Aug. 1697 en 6 Aug. 1698*. Kol. Archief no. 612, fol. 498; no. 613, fol. 432.
[25]) Hier ontmoette hem een missionaris, P. Levert S.J., wien eveneens, omdat hij vreemdeling was, de toegang tot het land ontzegd werd. Beccari, op. cit. Dl. XIV, blz. 89.
[26]) Du Four de Longuere, op. cit. blz. 342.
[27]) Zie de verschillende brieven bij Du Four de Longuere, op. cit. blz. 344—353.
[28]) H. E. Weyers. *Iets over Job. Ludolf*. Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, Dl. IX (Leiden 1838) blz. 455—470.
[29]) Beccari, op. cit. Dl. XIV, blz. 89, 116.
[30]) Beccari, op. cit Dl. XIV, blz. 344—345.

Den Leden **wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.**

Concert

door Burgemeester en Wethouders van Den Haag aan-geboden aan gedelegeerden ter Vredesconferentie in het Kurhaus te Scheveningen.

Bij afwezigheid van onzen algemeenen Voorzit-ter ontving ik een uitnoodiging dit door Burge-meester en Wethouders aan de gedelegeerde mitsgaders eenigen vooraanstaanden Hagenaars op den 20sten dezer bij te wonen, wat mij genoege deed, daar ik daarvoor nu aan onze leden-lezers van het Koloniaal Weekblad eenige bijzonder-heden mededeelen kan.

Het programma, keurig uitgevoerd, met een co-pie naar een aquarel van Klinkenberg, het Haag-sche stadhuis voorstellend, was in het Fransc gesteld en zeer internationaal, vermeldende Edwar Elgar, Claude Debussy, Richard Wagner, Giacom Rossini, Anton Dvorák en Peter van Anrooy, d laatste onze bekende Dr. dirigent van het Residen fie orkest. dat de muziek ten gehoore bracht.

In de groote zaal van het Kurhaus maakte i dus mijne opwachting bij den Burgemeester, M J. A. N. Patijn, fijn als uit wortelhout gesnede hoofd met grijzend snorretje en de tintelend bruine oogen, slank en middelmatig groot figuu in rok met sjerp en ordeteekenen, naast zijne ech genoote, Mevrouw Patijn-de Brauw, de gracieus brunette, gekleed in een japon van fraaie crêp georgette, begroette daarna den wethouder va Onderwijs, Dr. van der Meulen, professorstype m grijzen baard en gouden bril. De andere wethou ders-gastheeren zag ik op dat moment niet.

Dus naar de galerij geklommen, na intussche even den Heer en Mevrouw Lievegoed en ve anderen aangesproken te hebben en mij op die ga lerij zoo geposteerd, dat ik een goeden kijk op d binnenkomenden en later op de zittenden in d zaal kon hebben.

Ik was om kwart voor negen gekomen, daar he concert om 9 uur beginnen zou. De 1100 genoodi den begonnen dus gaandeweg binnen te stroome velen in rok, menigeen in uniform, telkens ve levendigd door de kleurige toiletten der dames.

Als men op zoo'n soirée de vele, van orden e eerekruizen glinsterende rokken ziet, meestal i combinaties met witte vesten gedragen, vallen d bedenkingen over het eentonige zwart der tege woordige heerenkleeding vrijwel weg.

Onder de binnenkomenden zag ik den tege woordigen Minister van Koloniën, den Heer d Graaff, onzen Minister van Buitenlandsche zake met zijn nog jong en gezond uiterlijk, Mr. Lode den krassen en bekenden rechtskundige, den ou G.-G. Idenburg, die er weder geheel hersteld uit ziet, onzen kleinen, bekenden Mr. Limburg, Mr. Bik, den oprichter van het Oranje-Nassau Mu seum, Mr. Aalberse met een breede roode paus lijke sjerp, de slanke figuur van Professor van de Bilt, kamerlid, evenals Ir. Feber en den bekende journalist van IJsselstein. J'en passe peut-être de meilleurs.

Precies 9 uur kwam Snowden binnen, ste nende op twee stokken, den voet bij stuk houdend Engelsche gedelegeerde, ziekelijk uiterlijk me vriendelijke oogen en energieke kin.

Toen duurde het ongeveer tot half tien, vóór andere gedelegeerden verschenen, Briand en Stres mann bleven afwezig, maar toen verschenen Lou cheur en Chéron, de laatste met een faux-air va Poincaré, die den zittenden Snowden niet schee op te merken, daarna Hymans en Jaspar, de eerst fijne kop met grijzend uitstaand haar en zwart wenkbrauwen, de laatste: meer gemoedelijk, vier kant en rond, die later, zittend, Mevrouw Patijn zouden flankeeren; Henderson en Hilferding, he den mannen in de kracht van hun leven, Venézelos de bekende Grieksche premier, met het grijzend baardje om het scherpe intelligente gezicht, waar op de brilleglazen vóór de bruine oogen flikkerden.

De Romeinsche delegatie ontbrak, denkelijk wars van feestvreugde na het bericht op dien dag dat in hun land een fort in de lucht gesprongen was, wat talrijke slachtoffers geëischt had.

Verder onderscheidden wij Baron Adlercreutz, den Zweedschen gezant, deken van het bij ons land geaccrediteerde corps diplomatique, de Belgische, Duitsche, Engelsche, Fransche, Hongaarsche, Oos tenrijksche, Portugeesche, Spaansche en Italiaan sche gezanten, waarvan de laatste met groene sjerp en overladen met ridderorden.

Ook Jhr. Loudon, de Nederlandsche gezant in Parijs, een echt Loudontype en Richard M. Tobin

Amerikaansche gezant, die ons weldra verlaten ... slanke, clean-shaven figuur, waren aan-ig.

Om kwart vóór tien tuurde Dr. van Anrooy nog ...aal met zijn scherpe oogjes achter de kleine ...en, achter zich en kon het concert beginnen. ...in één woord schitterend was en luid applaus ...elk der nummers ontlokte, ook van de hooge ...legeerden, vooral na den solo-zang van Jo van ...r-Vincent, die zonverbrand in een toilet in ...w met roode bloemen, geheel overeenstemde ...het versierde podium van groen met festons ...roode geraniums en die de aria van Senta uit „Fliegende Holländer" voortreffelijk vertolkte. ...rles van Isterdael's cello zong daarna bijna ...schelijk in het begin der ouverture van „Guil-...e Tell".

...het tweede blok, rechts van het gangpad in ...midden, merkte ik toen Mr. Drooglever Fortuyn ...Burgemeester van Rotterdam op, het bleeke ...cht, pittige bruine oogen en zwart, lichtgrijzend ...haar, die blijkbaar genoot. Aan den overkant ...het gangpad zijn buurman, wethouder Ter ...r, waarnemend burgemeester van Amsterdam. ...n het einde van het concert las ik onderaan het ...gramma: On est prié de bien vouloir se rendre ...foyers après le concert en hieraan wilde ik ...niet onttrekken.

...et restaurant en de conversatiezaal waren tot ...rs ingericht en daar binnengekomen, bevond ...zich direct tegenover de meest uitgezochte ...le schotels, en parelende glazen champagne, ...len temidden van de grootst mogelijke spraak-...arring, zoodat ik mij in minder dan 10 minu-...in mijne 4 Europeesche bekende talen onder-...len had en tallooze handen gedrukt, wier ...aars mij onbekende talen spraken.

...o werd de avond tusschen dansende paren ...gebracht, afgewisseld door het genieten van ...en smaak der havanna's tot de klok half een ...

...n handdruk aan onze gastheeren met de op-...e verzekering, dat wij ons goed geamuseerd ...len en toen naar huis.

...had mij van een aangename taak tegenover ...vereeniging „Oost en West" gekweten.

F. VAN PESKI.

Wat was de V. O. I. C. voor Nederland?

door

H. A. RITTER.

...Historicus wendt zich met zijn gedachten bij ...keur naar het *verleden*. Niet alleen uit roeping, ...ook omdat hij, gewend zich te bemoeien met ...loten tijdperken, zich ten opzichte van de ver-...nselen zijns tijds eenigszins onzeker gevoelt, ...het betreft het uitspreken van een oordeel. ...al tegenwoordig, nu zooveel wegen worden in-...gen „waarop mijlpalen en herkenningsteeke-...ontbreken".

...het overpeinzen van de historische onderwer-...die geschikt zouden zijn ook in het Kolo-...Weekblad te worden behandeld, zijn wij op ...dachte gekomen eens een woord te wijden aan ...teekenis die de Oost-Indische Compagnie, de ...I. C., zooals zij gewoonlijk genoemd wordt, ...Nederland in het bijzonder gehad heeft.

...den aard van de zaak moeten wij ons bepa-...tot enkele hoofdzaken. Wij onthouden ons ...bij van critiek en geven de feiten, zooals zij ...).

* * *

...de allereerste plaats heeft de V. O. I. C. een ...en *regen* op Nederland doen nederdalen. Zij ...bestaan van 1602 tot 1796. Feitelijk werd zij ...in 1800 opgeheven. Maar reeds in 1796 werd ...bestuur over hare bezittingen opgedragen aan ...Comité tot den Oost-Indischen Handel en Be-...ngen. En nu is er berekend dat zij gedurende ...bestaan gemiddeld jaarlijks 18 % dividend ...uitgekeerd. Wanneer we nu het jaar 1796 ...als haar eindjaar, dan blijkt dat zij meer dan *twee en een kwart milliard* heeft uitgedeeld. Bij het beoordeelen van de beteekenis van die som moet men in aanmerking nemen de stijgende koopkracht die het geld bezat, hoe meer men in de geschiedenis teruggaat en die ook in 1796 veel malen grooter was dan thans. Men kan zich dus een voorstelling maken van den rijkdom, dien zij over de republiek uitstrooide en de gevolgen die dat in allerlei zin had. Al moet men niet in de fout vervallen dat zij de eenige bron van rijkdom was. *Onze vrachtvaart* leverde veel meer op. Voor de beteekenis van dien rijkdom is het echter merkwaardig dat zij ook veel ongefortuneerden ten goede kwam. Want in het begin was het deelnemen aan de ondernemingen der V. O. I. C. voor ieder opengesteld. Evenwel waren er ook reuzen-aandeelhouders, die hun Indische dividenden weder in hun Europeeschen handel staken. En zoo vormde de V. O. I. C. dus ook een machtige bron om voor de Republiek een machtig handelsfonds te scheppen. Hare aandeelen werden bovendien beschouwd als een familiebezit, zij waren te soliede om er beursspel mee te bedrijven.

...Wij maken voor die feiten in hoofdzaak een dank-...gebruik van het uitgebreid artikel van *Prof. Dr. ...ugmans: De Oost-Indische Compagnie in Onze ...1902.*

* * *

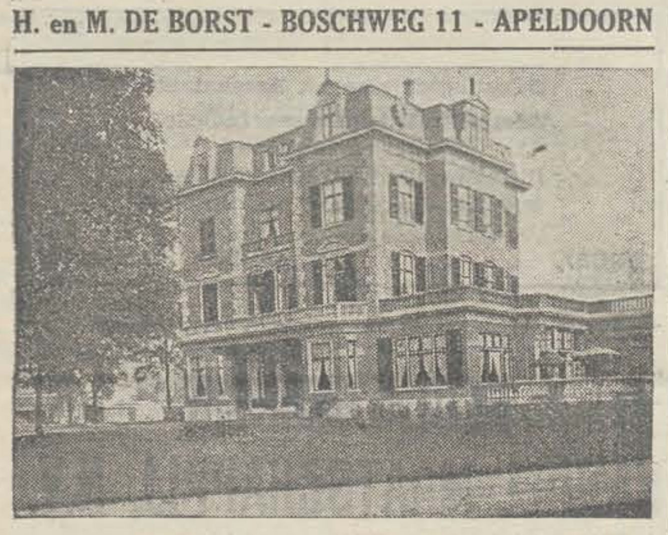
Maar niet alleen door directe gelden of geldswaardige producten te verdeelen, verhoogde de V. O. I. C. den rijkdom der Republiek. Zij had hier ook kostbare inrichtingen en vele „bedienden", zooals men dat toen uitdrukte. Menigeen ging als „pennist" naar de Oost, om het te brengen tot Opperkoopman, Raad van Indië of zelfs een enkele maal tot Gouverneur-Generaal. Zoo gaf zij gelegenheid aan velen, die in het vaderland niets konden worden, hunne krachten in Indië aan te wenden en groote diensten te bewijzen. Dat er ook minderwaardigen werden uitgezonden is bekend, evenzeer als de gevolgen, die dat voor Indië en de Compagnie had, bekend zijn. Maar dat tast het feit van het scheppen van de gelegenheid niet aan.

Wat de Compagnie als werkgeefster in Nederland aangaat, Mr. Brugmans teekent het duidelijk en scherp:

> Wat moest er niet gebeuren, voordat de rijke Indische ladingen veilig en wel op de zolders der Oost-Indische Huizen lagen opgestapeld? Vooreerst bleven de groote Oost-Indiëvaarders bij Texel voor anker; daar moest de lading in lichters worden overgestort, die haar naar Amsterdam, Hoorn en Enkhuizen vervoerden. Daar in de Oost-Indische Huizen moesten de specerijen worden gezuiverd; in Amsterdam waren, volgens Fokkens, altijd vijftig mannen bezig „die de stoffen en 't kruyt van elkander scheyden". Niet minder dan twaalf honderd werklieden waren daar verbonden aan de Oost-Indische Werf. Een Oost-Indievaarder had een bemanning van drie honderd koppen aan boord. Hoeveel was er niet noodig voor de verpleging en proviandeering van deze pikbroeken! In het midden der zeventiende eeuw bedroegen de kosten van uitrusting der schepen alleen van de Kamer Amsterdam per jaar tusschen de 6 en 7 millioen. Aan maandgelden van soldaten en matrozen moest soms meer dan een millioen per jaar worden uitbetaald. Voegen wij daarbij nog de kosten van de administratie, dan blijkt het, dat de Compagnie als werkgeefster vrij wat menschen werk en brood verschafte.

Zoo kan men zich allicht een voorstelling vormen van de beteekenis der Compagnie als *sociale factor*. Die factor was zelfs zoo groot, dat toen later de Compagnie zonder groote leeningen van overheidswege niet kon blijven bestaan, de vrees voor de *werkloosheid* die dreigde te ontstaan, het hoofdmotief voor het toestaan dier leeningen schijnt geweest te zijn en de grond, waarop zij die aanvroeg.

Maar er is nog een derde punt van belang. De Compagnie had van Nederland gemaakt de stapelplaats der wereld van Indische producten, als opvolgster van Portugal. En Nederland is dat gedurende de 17e eeuw en een groot deel van de 18e gebleven. Onze handel had daardoor een machtigen ruggesteun. De Republiek had volledig monopolie en de geestdriftige beschrijvers van den bloei onzer steden raken niet uitgepraat over de schatten, die Indië „door bemiddeling van Nederland" over de wereld — en over de steden ook! — uitspreidde. De Compagnie hield al spoedig zelf groote veilingen in plaats van de Indische producten aan hare aandeelhouders over te doen en deze voor „de verdeeling" te doen zorgen. Alle kooplieden

konden dus deelnemen in de voordeelen, die de verkoop ten slotte moest opleveren en — opleverde.

* * *

Men heeft weinig verbeeldingskracht noodig om te beseffen, welken invloed de V. O. I. C. heeft geoefend op den stoffelijken voorspoed van Nederland en welk een kracht en ruggesteun zij is geweest voor den overigen wereldhandel, die Nederland dreef. Om zich van dien handel eenig begrip te vormen, herinnere men zich wat Colbert in 1669 aan den Franschen gezant in Den Haag schreef:

> De handel over zee wordt in Europa gedreven door ongeveer 25.000 schepen; en het zou in de rede liggen dat ieder land daarin, naar evenredigheid van zijne magt, zijne bevolking en de lengte zijner kustlijn een aandeel had. Maar van die vijf en twintig duizend behooren er veertien- à vijftienduizend aan de Hollanders, en niet meer dan hoogstens vijf- à zeshonderd aan Frankrijk [2]).

Hoewel deze vloot niet alleen van de V. O. I. C. was, was de V. O. I. C. dus een der belangrijkste factoren, waardoor Holland het rijkste land van Europa werd. Onverdeeld gelukkig en wijs wordt een volk daardoor nu wel niet, maar het is voor een volk toch niet onverschillig of het in het economisch en staatkundig bestel zijns tijds gerekend wordt tot de eersten en of het al of niet in staat is dingen te ondernemen, die op den vooruitgang der wereld invloed hebben. Hoe men over deze dingen ook moge denken — in het tijdperk waarover wij het hebben, werd Nederland ontzien — en het heeft een deel zijner schatten opgeofferd om de vrijheid voor Europa te verwerven of die te handhaven. Wat de V. O. I. C. betreft, *Coen* zag het reeds in 1619 in, toen hij de beteekenis van haar bestaan kenschetste als een gelegenheid om plaats te geven „aan den van allen kant uitberstenden rijkdom van „Patria aan kapitaal en menschen."

Uit wat wij aan feiten mededeelden, blijkt dat dat dan ook geschied is, zij het binnen de enge grenzen van een angstvallig bewaakt monopolie, waardoor vooral de deelname van het Nederlandsche kapitaal werd buitengesloten.

Maar overigens heeft de V. O. I. C. er, zij het dan ook indirect, toe mede gewerkt van Nederland het land te maken dat de bewondering èn de wangunst (der Engelschen vooral) opriep.

Het wil ons voorkomen dat de geschiedenis van een dergelijk lichaam behoort tot de belangrijke feiten der cultuurgeschiedenis en dat deze recht heeft op belangstelling van hen, die zich bemoeien met de wording van onze beschaving.

De V. O. I. C. moet gezien worden in de lijst van haar tijd en dan zou, bij eene nauwkeurige uiteenzetting van haar invloed op de stoffelijke ontwikkeling van het Nederlandsche volk, een schilderij ontstaan, dat recht heeft op een blijvende plaats.

Wij, voor ons, hebben ons altijd aangetrokken gevoeld door die werkers en wroeters uit het groot verleden en het als een onbillijkheid beschouwd hen den maatstaf van wat mag en niet mag, *die thans geldt*, aan te leggen. Dat is niet alleen onhistorisch, maa r ook *onbillijk*.

De toestand toch waarin Nederland verkeert rust zonder twijfel ook op wat in de 16e en 17e eeuw geschapen is. Een kleine herinnering aan wat de V. O. I. C. voor Nederland op zich zelf was, achtten wij daarom niet ongepast.

[2]) Vreede. Nederlandsche Diplomatie, 1861, 11e Bijlage XXVIII. Aantal der Nederlandsche zeeschepen in Juli 1634: 14.850, ongerekend 20.000 beurtschepen, enz. voor de vaart binnenslands. (Aangehaald door Busken Huet. Het Land van Rembrand. Volksuitgave 1901, Tweede deel, eerste stuk, 237).

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

The Ferns of Surinam and of French and British Guiana.

> *The Ferns of Surinam and of French and British Guiana*, door Dr. Posthumus, uitg. door den schrijver, N.V. Jahn's Drukkerij. Malang, Java, 1928. (Prijs *f* 5.25).

Het mag een verheugend verschijnsel genoemd worden, dat de West-Indische Flora steeds meer de belangstelling van onze botanici wekt en dat de studie der vegetatie van onze West-Indische Bezittingen reeds zoodanige vorderingen maakt, dat bewerking van bepaalde groepen van het plantenrijk in den vorm van een Flora voor die gewesten mogelijk wordt. Van dit standpunt beschouwd is het toe te juichen, dat een boek als van Dr. Posthumus over de Varens van Suriname het licht kon zien.

Wij bezitten wel is waar literatuur over de flora van Suriname, maar niet in den vorm van gedetailleerde Flora's. Prof. Dr. A. Pulle heeft met zijn plantenlijsten (Enumeration of vascular plants, 1906; lijst van planten, die in Suriname voorkomen, 1907; id. door Dr. Tressling verzameld, 1910; Beiträge zur Flora Surinams, 1907, 1909, 1912) en met zijn Zakflora van Suriname (Deel I 1911) baanbrekend werk verricht. Eerst toch was 't noodig, orde in den chaos te scheppen, het materiaal bijeen te brengen, dat als basis voor de bewerking van Flora's zou moeten dienen. Deze arbeid, die het heele gebied van het plantenrijk bestrijkt, bracht uit den aard der zaak, behalve nieuwe soorten, leen namen en zoodanige determinatie-tabellen, tot het bepalen van het genus voeren.

Het boek van Dr. Posthumus tracht den gebruiker alles te brengen, wat hij noodig heeft: determinatie-tabellen voor geslacht en soort; diagnosen ter verificatie.

Een grondige bespreking van deze publicatie — zonder twijfel het resultaat van een niet te onderschatten arbeid — zou een tijdroovende studie vergen, waarbij aan de hand van authentiek materiaal de tabellen en diagnosen worden getoetst. Daartoe wordt meer tijd vereischt dan ref. er voor beschikbaar kan stellen. Bovendien: een wetenschappelijke bespreking van een werk als dit wordt beter overgelaten aan de groote varenspecialisten, die eenigen, wier kritiek voor den schrijver reëele waarde hebben kan. Een specialistenwerk kan ten slotte alleen door specialisten naar waarde worden geschat.

Hier wordt slechts een korte bespreking gegeven, die ten doel heeft, de aandacht op Dr. Posthumus' werk te vestigen, om het hun, die zich met de Varens in het algemeen en met de flora van Suriname in het bijzonder bezig houden, ten gebruike aan te bevelen.

In zijn inleiding deelt de schrijver mede, dat zijn boek, ofschoon in hoofdzaak de varens van Suriname omvattend, ook die van Fransch- en Britsch Guiana vermeldt, welke mogelijk ook in Suriname voorkomen. Voor de eenheid van nomenclatuur heeft de auteur zich aan Christensen's Index Filicum gehouden. In plaats van algemeene opmerkingen over distributie der soorten heeft de schrijver er de voorkeur aan gegeven de specimina, die hij gezien heeft, te citeeren onder vermelding der verschillende herbaria (Brussel, Berlijn, Londen, Göttingen, Kew, Leiden, Parijs, Stockholm, Utrecht). Hiermede wordt aan ieder de gelegenheid gegeven om zijn inzichten te controleeren.

Na een overzicht van de verschillende families der *Leptosporangiatae* en *Eusporangiatae* volgt een determinatie-tabel voor de families, waarna achtereenvolgens een sleutel voor de soorten, gevolgd door diagnosen voor iedere familie, wordt gegeven. Zoo zijn in volgorde behandeld: *Hymenophyllaceae*, *Gleicheniaceae*, *Cyatheaceae*, *Polypodiaceae*, *Parkeriaceae*, *Salviniaceae*, *Schizaeaceae*, *Osmundaceae*, *Ophioglossaceae*, *Marsiliaceae*, *Marattiaceae* en *Ophioglossaceae*.

Ten einde eenig inzicht te verkrijgen in de correctheid van Dr. Posthumus' werk heb ik enkele steekproeven gedaan aan de hand van materiaal in 's Rijks Herbarium en mij daarbij voornamelijk gericht naar de *Hymenophyllaceae*, die mij door mijn nog slechts gedeeltelijk gepubliceerde bewerking van

...n den Bosch' „Synopsis Hymenophyllacearum" ...er bekend zijn.

...et alle vertrouwen zij Dr. Posthumus' boek aan...olen; men zal niet teleurgesteld worden. Zij, die ...e Ferns of Surinam" zullen gebruiken, worden ...r de diagnosen en geciteerde literatuur van zelf ...detailkwesties gewezen. Als gids voor de Filices ... Suriname zal het boek zonder twijfel goede ...sten kunnen bewijzen.

...ndien hier een opmerking geoorloofd is, dan is ...er eene op de wijze van uitvoering: het boek ...aanmerkelijk in uiterlijk hebben gewonnen, in...n om den zetspiegel een breedere marge gelaten ...

...eiden, Augustus 1929.

Dr. W. A. GODDIJN.

Van Week tot Week.

Dinsdag 20 tot Maandag 26 Augustns.

...ndsche kinderen op Europeesche lagere scholen. Batavia. In den Volksraad verklaarde de regeering zich bereid, om nader te overwegen of de procedure bij toelating van Inlandsche kinderen tot de Europeesche lagere scholen vereenvoudigd kan worden. Intusschen blijft de regeering de meening toegedaan dat een ruimere toelating dan de reeds bestaande van Inlandsche kinderen niet van belang is voor het Westersch lager onderwijs ook aan de Inlanders: Differentiatie is een paedagogische, psychologische noodzakelijkheid.

...uwe Petroleum-concessies. Batavia. Ter advies zijn bij den Volksraad ingediend wetsontwerpen betreffende de opsporing en ontginning van aardolie op vijftien terreinen gelegen in de afdeelingen Atjeh, Palembang, West-Java, O.-Java en Menado, door de Bataafsche; en op zes terreinen gelegen in de afdeelingen Atjeh, Riouw, Palembang, Oost-Java en Menado, door de Koloniale Petr. Mij.

...ote brand. Palembang. Te Doesoen Goenoengbatoe in het Koemering Oeloe'sche heeft een groote brand 400 huizen verwoest. Vierduizend personen zijn dakloos geworden. De schade is getaxeerd op een millioen gulden. Een man is verbrand en twee door het vuur gewond. Het bestuur heeft onmiddellijk maatregelen tot ondersteuning van de door de ramp getroffenen ter hand genomen.

...ndische Vennootschapsbelasting. Batavia. De Volksraad heeft het voorstel-Van Lonkhuyzen om de nieuwe behandeling van het ontwerp tot wijziging der vennootschapsbelasting aan het college in pleno voor te behouden, met 31 tegen 15 stemmen aangehouden.

...oorschotten betreffende de radio. Batavia. De posten betreffende de voorschotten aan den Ned.-Ind. Radio-omroep en P.H.O.H.I. zijn voorloopig afgevoerd, totdat de noodige wettelijke regelingen den Volksraad zullen hebben bereikt.

...ethouderscrisis te Batavia. Batavia. De gemeenteraad herkoos den Chineeschen ingenieur Phoa tot wethouder. De crisis is hierdoor opgelost.

...emingen bij het B.B. Buitenzorg. Benoemd tot gouverneur van Celebes en Onderh. de heer L. J. J. Caron, thans resident van Bali en Lombok;

tot resident van Tapanoeli de heer U. Fagginger Auer, thans tijd. ass.-res. ter besch. van den resident van Menado.

...in de Preanger. Tasikmalaja. De dienst der Volksgezondheid vernam heden, dat in de laatste twee weken in een desa in het district Tjiawi achttien lijken van vermoedelijk aan pest overleden Inlanders heimelijk zijn begraven. In de laatste week werden in deze desa nog 21 gevallen van longpest geconstateerd. De noodige maatregelen zijn getroffen om uitbreiding te voorkomen.

...holgebruik door Inlanders. Batavia. Het Volksraadlid Toekawati heeft gevraagd of de regeering ter voorkoming van vermeerderd alcoholgebruik door Inlanders de oprichting van bierbrouwerijen wil voorkomen, of andere maatregelen wil treffen.

De Kamers van Koophandel. De Volksraad nam zonder hoofdelijke stemming een motie-Van Baalen aan, waarin wordt verzocht bij wijze van proef ten spoedigste over te gaan tot reorganisatie van de Kamer van Koophandel te Batavia.

De bestuurshervorming. Soerabaja. Het Soer. Hbl. meldt, dat de bestuurshervorming in Sumatra Maandag door den Raad van Ned.-Indië in behandeling werd genomen. Aanvaard werd het idee op Sumatra eenheden te scheppen, welke moeten samenvallen met de indeeling van dit eiland in de huidige gewesten met eigen vertegenwoordigende raden. Deze eenheden zullen een overkapping vormen van de thans bestaande adat-gemeenschappen. Ten aanzien van de vraag wat boven die ressorten moet staan, zijn twee antwoorden mogelijk. Ten eerste geen hooger bestuursorgaan, maar eenige hoofdambtenaren als commissarissen al dan niet met standplaats Batavia, die veel zullen moeten rondreizen op Sumatra. Ten tweede de dadelijke vorming van een gouvernement Sumatra met een later volgende indeeling in provincies. De laatstgenoemde oplossing zou de grootste kans van slagen hebben.

Korte berichten uit de bladen. Er zijn plannen voor de uitgifte van een gedenkboek van Soerabaia; aan de gemeente is steun gevraagd.

Baron Van Boecoop, administrateur van Sadarèhè (Cheribon), heeft voor het hoofdcorrespondentschap van den Nat. Bond tegen Revolutie bedankt; het gaat voorloopig over in handen van den heer H. J. Maitland, onderneming Taloen, Pengalengan, Bandoeng.

Er wordt thans in den Volksraad opnieuw een proef genomen met loudspeakers, waartoe Radio-Holland medewerking verleent. Het effect was zeer gunstig.

De gemeenteraad van Soerabaja heeft besloten tot aankoop van een terrein voor woningbouw voor kleine luyden te Oendaän, om daarop een veertigtal woningen te bouwen. Het land Simolawang is voor particulieren woningbouw, eveneens voor minder gegoeden, bestemd.

Te Soerabaia is de derde Inlandsche chauffeursvereeniging opgericht, onder den naam van Sarekat Chauffeur Indonesia.

Te Weltevreden heeft zich een vereeniging tot propaganda van het Boeddhisme op Java gevormd, welke samen wil brengen allen die zich interesseeren voor het Boeddhisme, zoowel als stelsel van godsdienst als van wijsbegeerte.

Aneta-telegr. ontleend aan „N.R.Ct." en „N.Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Indonesische Studieclub te Soerabaja opzichtens de Indische Kunstnijverheid.

Zooals men weet, publiceert de Indische Regeering periodiek een aantal „Mededeelingen omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang". In die van Mei j.l. lezen wij, behalve het overzicht van den inwendigen politieken toestand en een verslag, gewijd aan het interneeringsoord aan den Boven Digoel, ook het een en ander over Inlandsche vereenigingen, zoo o.a. een bespreking van de werkzaamheid der *„Indonesische Studieclub te Soerabaja"*, waarbij zoowel de gematigde en tot samenwerking met Europeanen gezinde, als „radicale" Inlanders zijn aangesloten.

De coöperatoren hebben succes gehad met de oprichting van een bankje, dat nu is omgezet in de *Bank National Indonesia,* een naamlooze vennootschap met *f* 500.000 kapitaal, waarvan *f* 100.000 geplaatst.

Maar tevens heeft de studieclub ook op ander gebied, waarvoor wij ons in deze rubriek van „Het Koloniaal Weekblad" in het bijzonder interesseeren, zich bewogen. Zij beheert twee studententehuizen; zij nam het initiatief voor de oprichting van een vrouwentehuis en van een *weefschool* en steunde de oprichting van poliklinieken voor inlanders; zij richtte op de *Toko Pertoekangan,* (Kunstnijverheidwinkel), welke eenerzijds de Javaansche *toekangs* (kunstnijveren) in rechtstreeksch contact

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

met de afnemers tracht te brengen, anderzijds, en met succes, het inlandsche handwerk tracht te verbeteren door raad en door voorbeelden van elders, terwijl zij bovendien met goeden uitslag inzendingen voor jaarmarkten organiseert. Zij vroeg herhaaldelijk om technische voorlichting aan het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, ten behoeve van inlandsche kleinindustrieën; zij streeft er naar de handen der Arabische geldschieters te bevrijden; deed een poging een stand van Javaansche *klontongs* (straatventers) [1]) in het leven te roepen, welke echter nog geen blijvend succes opleverde; zij hielp haar lid *R. P. S. Gondokoesomo* zich op den exporthandel toe te leggen. Zij heeft ten slotte 50 bouw inlandschen riet-aanplant in Zuid-Malang aangekocht en beproeft aldaar een nieuwe moleninstallatie.

Zooals hieruit valt op te maken, beginnen de intellectueele Javanen zich meer en meer toe te leggen op beoefening en aanmoediging van inheemschen handel en nijverheid, waarbij gelukkig ook het kunsthandwerk der ongeletterde landgenooten niet vergeten wordt.

Het wil ons voorkomen, dat vooral op laatstgenoemd gebied samenwerking dezer nuttig werkende Soerabajasche „Studieclub" met de N.V. „Boeatan" te 's-Gravenhage, die sinds 25 jaren, niet zonder succes bezig is de Indonesische Volkskunst hier in het Westen meer bekend en bemind te maken, zeker aanbeveling zou verdienen.

En stellig mag men van het Gouvernement verwachten, dat alle pogingen in deze richting desgewenscht met raad en daad geholpen worden. Ten slotte lezen wij dan ook in diezelfde „Mededeelingen":

> „De Indische Regeering is bereid alle zelfwerkzaamheid van inheemsche zijde binnen de wettelijke grenzen daadwerkelijk te steunen en op die wijze indirect de ontwikkeling van Ned.-Indië tot een modernen staat te bevorderen."

De Tentoonstelling van Dajaksch Vlechtwerk in Heulstraat 19, Den Haag.

Heeft „Boeatan" onlangs, dadelijk na terugkomst des heeren *H. F. Tillema* van diens Borneo-reis, toen hij velerlei soort vlechtwerk had medegebracht, daarvan een kleine expositie gehouden, die veel belangstelling trok, thans kon deze worden aangevuld door een bijzonder fraaie verzameling Dajaksche matten, taschjes en sigarenkokers — zie voor het uitstalraam in Heulstraat 19 en in de beide Toonkamers binnen — toegestuurd door bemiddeling der daarin ter wille der kunstnijvere inboorlingen, ten zeerste belangstellende Bazelsche zending. Het werk munt uit niet alleen door zeer smaakvolle motieven, tot een sierlijke vlakvulling samengesteld, maar tevens door keurige afwerking van het technisch zoo hoogstaande diagonaal vlechtsel, terwijl materiaal — het oersterke, haast onverslijtbare rottan — en kleuring — vooral de naturel kleur met intens zwart voldoet prachtig! — van prima kwaliteit zijn.

De groote mat in het midden der uitstalling, waarop het houten Javaansche lade-tafeltje met de vergulde bladmotieven zoo mooi uitkomt, is een kunststuk, zoowel van teekening als van uitvoering en de beide kleinere matten, waardoor ze is geflankeerd, zoowel als die met roode motieven, welke tegen den wand hangt, doen daarvoor niet onder. Bijzonder geestig is het gestyleerde mensch-motief, in kringvorm, als een viertal personen bij een rondedans.

En kan men zich fijner vlechtwerk denken, dan dat der sigarenkokers?

Roept dit geniale werk der Dajak-vlechtkunstenaars niet onze oprechte bewondering en volle waardeering in?

Insulinde aan Alster en Elbe.

Dezer dagen schreef men uit Hamburg aan „Het Vaderland" o.a.:

„Onder bovenstaanden naam zouden we kunnen samenvatten, wat van 3—24 Augustus tentoongesteld wordt in 't *Museum van Land- und Völkerkunde, Rothenbaumchaussee.* Reeds op zich zelf is de afdeeling Nederlandsch-Indië een der rijkste en zeldzaamste verzamelingen op dit gebied van Europa, Nederland incluis. Op initiatief der firma *Scherl* te Berlijn heeft professor *Vollbehr* zich naar onze Oost begeven en daar in anderhalf jaar een rijke collectie schetsen ontworpen, die door coloriet en artistieke uitvoering tot schilderijen gestempeld worden. Sumatra, Java, Borneo, Celebes, Bali, de Molukken hebben de zorgvuldig gekozen motieven voor deze schetsen geleverd. 't Landschap, cultuur, nijverheid, kunst, de bevolking in doen en laten, een interieur der Battaks, Javaansche dans, Balineesche kunst, koppensnellende Dajaks — en bovenal de rijke wonderschoone tropische natuur bij zonsopkomst, onder stralende zon of bij getemperd avondlicht genomen, kortom dit is, voor wie Indië kent, een reïncarnatie op het doek van de „Smaragd-eilanden" (zooals een Duitsch persman ze noemde, 't zij met of zonder Multatuli). Voor wie Indië niet aanschouwde, is het een openbaring der overweldigende schoonheid van Nederland in de Tropen.

„Eén der schetsen was uitgewerkt tot een schilderij in olieverf (vergrooting van 60 × 80 tot 120 × 160). Het pleit wel voor de fijnheid der schetsen, dat dit avondlandschap bij zonsondergang als schets een niet minder artistieken indruk maakte dan het schilderij.

„Door een nieuw procédé zijn van de schetsen op directe wijze lantaarnplaatjes gemaakt, die op het doek geprojecteerd de Indische landschappen en figuren teruggeven, zonder aan de kunstwaarde te kort te doen, waarvan we ons reeds overtuigden. Op geen inrichting van hooger-, middelbaar- of lager onderwijs, waar eenige kennis van Nederlandsch-Indië op het program staat, mogen deze ontbreken.

„Vóór de opening der tentoonstelling werd de consul-generaal der Nederlanden, *baron van Aerssen*, met mevrouw en enkele Nederlanders met de vertegenwoordigers der Hamburgsche pers tot een vóór-bezichtiging uitgenoodigd en namens den senaat hartelijk verwelkomd.

„Toen volgde een rondgang onder leiding van professor *Vollbehr*, die, zoo noodig, op interessante en geestige wijze toelichting gaf."

Naar wij met groote ingenomenheid vernamen zal deze zelfde tentoonstelling gedurende de maand September ook in het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam worden gehouden en daarna in Den Haag en andere plaatsen.

Wij zijn in de gelegenheid geweest deze collectie schetsen te bewonderen, en kunnen ze niet warm genoeg ter bezichtiging aanbevelen.

Professor Vollbehr is niet alleen een groot schilder, maar ook een goed opmerker en een zeer onderhoudend spreker. Het moet voor ons Nederlanders een genot zijn om hem, bij zijn interessant kunstwerk, over het Indische land en volk, dat hij leerde kennen, met groote bewondering te hooren vertellen.

Verbetering.

In het Verslag der Jaarlijksche Algemeene Vergadering van „Boeatan", verleden week in deze Rubriek opgenomen, is een onjuistheid ingeslopen.

Aan het eind der zinsnede:

> Er is noodig oordeel, oordeel en inzicht om bij de veranderde eischen, die de samenleving stelt, de goede elementen in vorm, sier en techniek te respecteeren en toch nieuwere hulpmiddelen te gebruiken, nieuwere toepassingen te zoeken voor uitingen, voor welker oude vormen geen reden meer bestaat. Dat zal geen bedenksel moeten zijn van iemand, die willens zich daartoe zet, doch de vanzelf sprekende uiting van een komend geslacht uit een volk, welks opvoeding niet, als daar in de laatste drie eeuwen, artistiek en cultureel is verwaarloosd.

In stede van de woorden „als daar in de laatste drie eeuwen", leze men: *als die van de huidige generatie.* Deze is zeker op artistiek gebied veel te kort gekomen, want bij haar veelzijdig onderwijs miste zij juist de cultureele vakken, waardoor o.a. het teekenen, de versierde talenten, uit zijn gesloten.

[1]) Tot op heden is dit emplooi met groot succes door Chineezen beoefend, tot ver in de binnenlanden. *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ontwapening.

Prof. dr. J. de Louter somt in *De Loc.* (17/7, blz. 34) de oorzaken op, welke samenwerken om *het ontwapeningsvraagstuk* wederom in het midden der algemeene belangstelling te plaatsen. Een verklaarbaar ongeduld drijft argelooze pacifisten en helaas, ook politieke leidslieden, tot het verkondigen der verleidelijke leer, dat niet alleen het nationaal belang, maar ook de internationale ontwapening zou bevorderd worden, indien een kleine staat als *Nederland* het voorbeeld gaf van eenzijdige ontwapening en zijn leger en vloot door eene voldoende politie verving. De plotselinge en smadelijke overrompeling van een onzer bloeiendste koloniën door eene woeste bandietenhorde geeft den schrijver aanleiding om nogmaals dezen waan te bestrijden en een protest aan te teekenen tegen de verwaarloozing der ons toevertrouwde kostbare *overzeesche panden*. Wie *nationale ontwapening* in het nationaal belang aanbeveelt — zegt de schr. o.m. — vergeet *de talrijke gebeurtenissen onzer geschiedenis*, waarbij verwaarloozing onzer verdedigingsmiddelen het vaderland op den rand van den ondergang heeft gebracht: men denke aan 1672, 1741, 1780, 1795. Hij verloochent ons roemrijk verleden en verguist de onbevlekte nalatenschap van een krachtig voorgeslacht, dat nooit veroveringsoorlogen voerde dan in de koloniën en ook daar alleen genoopt door omstandigheden tegen zijn wil volgens destijds algemeen erkende drijfveeren. Hij miskent Nederland's internationale stelling als die eener groote koloniale mogendheid, welke niet kan vergeleken worden met die van het kleine en arme Denemarken, en het Koninkrijk der Nederlanden aan oneindig grootere gevaren blootstelt. Het handelt bij uitstek zelfzuchtig in vermeend eigenbelang en onttrekt zich spitsvondig aan zijne vrijwillig aanvaarde internationale verplichtingen, zich hullend in den ijdelen waan, daardoor den grooten mogendheden een navolgenswaardig voorbeeld te geven en een verdienstelijken stap te zetten op den weg van vooruitgang. Belachelijk, indien het niet zoo treurig was! Inderdaad plaatst hij zich daarentegen op *materieel standpunt*, berekent de kosten, weegt voor- en nadeelen af en wordt, bewust of onbewust, beheerscht door de slotsom eener uiterst wankele kansberekening naar zuiver utilistischen maatstaf. Het gaat hier om *de karaktereigenschappen, die een volk groot of klein, eerbaar of verachtelijk maken*. God behoede Nederland voor den diepen val van zelfverminking en zelfmoord, m.a.w. voor een smadelijken ondergang!

Wij verwijzen naar *De Loc.* (19/7, blz. 20 „Curaçao", *prof. dr. J. G. Sleeswijk)* en het *Soer. Hbl.* (19 en 20/7 „Curaçao", *Villanus)*.

Het koloniale vraagstuk.

Prof. mr. A. S. Oppenheim noemt het in zijne „Indische Herinneringen" in de *Deli Crt.* (23/7) teekenend voor de wijze waarop de gemiddelde Hollander op dit oogenblik het koloniale vraagstuk bekijkt, dat geen vraag hem bij zijn terugkeer in patria zoo dikwijls werd gedaan als deze: *„denkt gij, dat wij Indië nog lang zullen houden?"* Zijn antwoord luidde steeds en luidt nog: *dat hangt van onszelf af*. De taak van Indië te besturen is in de laatste jaren enorm verzwaard door de „ontwaking" van het Oosten, door destructieve invloeden van Rusland, door opruiend geschrijf en gepraat van Inlanders en helaas ook van Nederlanders. Maar nog steeds is de „Compagnie" meester in de Oost en kan het er blijven, mits zij de tijden verstaat en haar onwrikbaren wil toont zich te handhaven. Noodig zal zijn, dat *Nederland zijn beste mannen*, die dit besef hebben en die het aanpassingsvermogen bezitten zich in de moeilijke Oostersche atmosfeer tehuis te gevoelen, aan koloniaal werk zet. Er is langzamerhand over Indië genoeg, te veel, geschreven en gepraat. Er zijn in een kort tijdsverloop te veel wetten, ordonnanties en Staatsregelingen gemaakt, gewijzigd en nog eens weer herzien. Ons koloniale vraagstuk zal in de naaste toekomst vóór alles een kwestie zijn van Hollanders en niet van Inlanders. Nog steeds is de overgroote meerderheid van Inlanders ons trouw, redelijk en van goeden wil. Maar voorbij is de tijd, dat wij ons flaters in ons beleid kunnen veroorloven. Reeds op dit oogenblik komt geen belangrijk ambt in Indië open of men zit met de handen in het haar wie het moet bezetten. Laat men ten aanzien van de wijze, hoe ze te vinden, in de leer gaan bij de groote maatschappijen. Daar wordt niet gelet op ancienniteit, op leeftijd, op politieke kleur of geloof; daar wordt gevraagd naar bekwaamheid en karakter. Juist deze Gouverneur-Generaal heeft er niet tegen op gezien plotseling iemand voor het voetlicht te brengen, die bij het gewone sleurgangetje daarvoor nooit zou zijn aangewezen. Hij bleek daarbij een verrassend gelukkige hand te hebben, en zelfs zij, die anders gaarne zijn handelingen afkeurden, moesten erkennen, dat hij een zeldzamen kijk op menschen had. *Het program* der te volgen lijnen kan, als men werkelijk de mannen heeft om mee te werken, uiterst sober zijn. Wie gezien heeft hoe de Inlander geen eigenschappen in Hollanders meer waardeert en hoog acht dan *rechtvaardigheid* en *oprechtheid*, hij gevoelt voor een program waar niet veel anders in staat dan in de rede, die de vroegere Engelsche onderkoning, die onder de moeilijkste omstandigheden in Br.-Indië diende en met roem overladen naar zijn land terugkeerde, in 1928 uitsprak. Toen *Lord Reading* in Juli 1928, op typische Engelsche wijze, in een afterdinner-rede in het Savoy-Hotel de vraag moest beantwoorden, *hoe Engeland Br.-Indië kon behouden*, luidde het antwoord, simpel en treffend: *„to govern with a true feeling for fairness and justice, and doing right among all men"*.

De *Deli Crt.* schrijft over „Oman en Zanzibar" (25 en 26/7, prof. dr. C. Snouck Hurgronje), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (17/7) en „Stalin" (18/7), *De Sum. Post* over „Juristen naar Indië" (27/7), *De Loc.* over „Staatkundige Denkbeelden over Ned.-Indië" (15/7, mr. J. J. Schrieke) en „Het nieuwe handelsverdrag tusschen Nederland en China" (15/7, blz. 9 en 17).

In den Volksraad.

Het *Bat. Nwsbl.* (17 t./m. 23/7) en *De Loc.* (15 t./m. 19/7) geven Verslagen en Overzichten van het verhandelde in den Volksraad.

Het *Bat. Nwsbl.* (17/7) constateert, dat *alle Inlandsche sprekers*, van links tot rechts, in een of anderen vorm het regeeringsbeleid steun hebben gegeven. Op dit oogenblik staat de geheele Inlandsche wereld tegenover de critiek uit *de Europeesche bevolkingsgroep* in Indië voortgekomen, en deze begint landzamerhand in de historische positie *between the devil and the deep sea* te geraken: aan de eene zijde democratisch Nederland, aan de andere de opdringende Inlandsche massa. Het was te verwachten, dat de openingsrede dit gevolg zou hebben. Wie in de politiek den vinger geeft, kan er op rekenen, dat men zelfs met de heele hand nog niet tevreden is.

Ook de *Java-Bode* (17/7) vernam van de Inheemsche leden slechts woorden van waardeering en instemming met het tegenwoordige beleid. Haar trof de *gematigde toon* en het streven om *met mindere eenzijdigheid* dan gewoonlijk den stand van zaken te bezien. Met de *„Dreigementen"* van verschillende Inlandsche leden kan de *J.-B.* (22/7) zich niet vereenigen.

Het *Soer. Hbl.* (19/7, 3de bl. Z.) brengt in herinnering, dat *de openingsrede van den G.-G.* in Juni in Europeesche kringen over het algemeen een slechten indruk maakte. De M. v. A. der Regeering op de algemeene beschouwingen in de afdeelingen heeft thans allerwegen, en ten rechte, een veel beter onthaal gevonden. Bij *Z.* rijst de vraag of het, na de ervaringen welke men nu reeds jaren achtereen met die openingsredevoeringen heeft opgedaan, niet beter zou zijn haar in *omvang* en *scherpte* van uitbeelding belangrijk te wijzigen. Het blijft om velerlei redenen zeer gewenscht, dat de openingsrede niet ieder jaar opnieuw de sentimenten losmaakt. Zoo ondergaan wij in dezen tijd volop de verbittering en de prikkeling, welke misschien eerst goede redenen zouden hebben, indien *de losmaking van Nederland* (waaraan geen onbevooroordeeld Hollander als practische en overzichtelijke mogelijkheid gelooft) inderdaad op dit moment aan de orde was. Alle nationalisten spreken zich thans *in den Volksraad* een roes over aanstaande bevrijding. De heer *Soeroso* o.a. spreekt over *de liquidatie van ons Gezag*, als iemand die wel weet dat dit onderwerp spoedig aan de orde komt. Hij heeft het al over den toekomstigen status van Indië. Deze man begrijpt niet dat eene spoedige liquidatie dezer landen door Nederland *eene onmiddellijke occupatie*, althans van de hoofdeilanden, *door andere mogendheden* ten gevolge zou hebben, en dat hij, Soeroso, met zijn aanhang dan zouden snakken naar den terugkeer dier au fond toch goede Hollanders. De idee der snelle losmaking is zóó ridicuul, dat men er toch inderdaad niet meer dan de schouders over kan ophalen.

De nieuwe voorzitter van den Volksraad, de heer *Meijer Ranneft*, voert de leden terug naar den goeden weg der *beheerschte uiting*, en dit vordert vooral in den beginne scherpe aandacht en directe inmenging. De voorzitter doet dit met groote onpartijdigheid; geen overschrijding der goede grens ontgaat hem, en met het feit dat zijne corrigeerende opmerkingen steeds onmiddellijk worden geaccepteerd, blijkt wel dat de leden zelf overtuigd zijn van de noodzaak van een krachtig régime, dat hen beschermt tegen zichzelf.

De aanslagen in Deli.

Uit hoofdartikelen van enkele bladen kreeg men den indruk, alsof het positief bewijs is geleverd inzake een georganiseerde communistische actie en invloed van *Moskou* ter S.O.K., welke *de oorzaak* zouden vormen van de tragische aanslagen. Het *Soer. Hbl.* (17/7, 3de bl.) verneemt, dat dit bepaald

onjuist is. Het hoofdparket, waaraan verbonden is de algemeene recherchedienst, bezit thans niet het materiaal voor zulk een bewijs. Ware dit wel het geval, dan zou door de Regeering reeds lang tegen de personen, die bij die destructieve actie of invloed betrokken waren, onverbiddelijk zijn opgetreden. Het eenige, wat men thans weet, is, dat van een onderling verband tusschen de incidenten met een extremistisch karakter, ter S.O.K. *niets duidelijk is gebleken*, nog veel minder van een haard, van waaruit die incidenten worden aangestoken. Zoolang geen andere feiten zijn ontdekt, ligt dus het vermoeden voor de hand, dat kwaadwillige elementen zich op Java lieten aanwerven en ter S.O.K. elk in eigen kring ongeorganiseerd ontevredenheid hebben gewekt. Hiertegen zijn reeds sedert de ontdekking verschillende maatregelen genomen en worden thans ook nog andere beraamd.

Wij vestigen in dit verband de aandacht op de *Deli Crt.* (22, 24, 26 en 27/7), het *Soer. Hbl.* (17/3, 3de bl. „Delische heksenketel"), het *Bat. Nwsbl.* ../7 „Oorzaken van ontwrichting" in de cultures; .. „Gevaarlijke speelgoed-revolvers"; 20 en 22/7 „.. koelie-aanval"; 22/7 „Het Liga-congres" te Frankfort), *De Loc.* (16/7 „Het offer") en *De Sum. Post* (22/7, 3de bl. „De moord op Parnabolon", coïncidenties; 26 en 27/7 „Een groote razzia" te Medan).

Tuinbouw in Indië (vervolg).

De tuinbouwvoorlichtingsdienst verzorgt de proeven met verzending van *Indisch fruit naar Holland*. Wil een dergelijke proef leiden tot een gezonden handel, dan dient de belangstelling te komen van de zijde der groothandelaars. Het Koloniaal-Instituut heeft zich dan ook niet rechtstreeks gewend tot den consument, maar wel tot enkele importeurs van fruit. Ook het marktwezen in Amsterdam in combinatie met de Amsterdamsche federatie van vereenigingen van aardappel-, groenten- en fruithandelaars heeft krachtigen steun verleend. Uitgezonderd sawo manilla, die practisch gesproken het heele jaar door verkrijgbaar is, is de oogsttijd van de meeste vruchtsoorten tot enkele maanden beperkt. Het seizoen is afgeloopen, voordat uit Holland uitvoerige berichten zijn ontvangen over verpakking, rijpheidsgraad, afzet, prijzen, enz. Ongetwijfeld zal het dan ook eenige jaren duren, voordat men den juisten weg weet te bewandelen. De afgeloopen maanden hebben ons geleerd, dat *sawo manilla, ramboetan, kapoelasan, mangga, doerian, papaja* en *pompelmoes*, in zeer goeden toestand in Holland aankomen. Manggistan en doekoe minder goed. Wij weten thans, welke verpakking de beste resultaten geeft en in welk stadium van rijpheid de vruchten verzonden moeten worden. De stoomvaartmaatschappijen hebben ondervinding opgedaan omtrent temperatuur in de koelkamer en stuwing van de kisten in de koelruimte; de handelaar in Holland heeft ervaring opgedaan betreffende afzet, prijs en bewaring. (*De Loc.* 17/7, blz. 59 „Econ. suppl.").

Is Indië indifferent?

De Loc. bevat in den laatsten tijd een Supplement betr. *„Geestelijk Leven en Onderwijs"* (3 en 17/7). Gemeten met den doorsnee-maatstaf van geestelijke belangstelling in andere landen, ook in Holland, valt in Indië — volgens *Ds. H. A. van Andel* — wel eenigszins te klagen over het gebrek aan uiting van die belangstelling, b.v. over gebrek aan kerkelijk meeleven, doch in het algemeen niet over persoonlijke afkeerigheid om over de geestelijke dingen te spreken. Van 1917—1919 en van 1925—1927 hield hij elke twee weken, later elke maand, een voordracht over godsdienstig-wijsgeerige onderwerpen te Solo; ze werden gehouden voor een besloten kring. Over gebrek aan belangstelling had hij niet te klagen. Hij is nog altijd dankbaar, dat een zoo breede kring van niet-geestverwanten geregeld die voordrachten heeft gevolgd. De in Indië-geborenen hebben veelal deel aan die algemeene religiositeit, die het Oosten kenmerkt; hun geestelijke belangstelling draagt meer een godsdienstig dan een kerkelijk karakter. *Dr. Van Andel* heeft den indruk dat de belangstelling voor geestelijke zaken in Indië toeneemt, dat de kring van hen, die deze belangstelling toonen, geregeld grooter wordt. Dat ligt in den geest des tijds; door heel de wereld gaat een religieuze strooming.

Ds. J. L. Brinkerink schrijft over de onbekendheid in Holland met de Indische kerkelijke wereld. Op het oogenblik zijn in Indië in de 45 ressorten een 8- of 10-tal predikantsplaatsen vacant.

De Loc. vertelt van „Java's Oudheid, XII" (18/7, Dr. W. F. Stutterheim) en „Dr. Lim's nagedachtenis geëerd" (16/7, blz. 23), de *Java-Bode* van „Bevolking en Bestaan" in Kenya (23/7, A), het *Soer. Hbl.* van „Het Land der Papoea's" (17/7) en „Een interessant ingenieurswerk" bij Patjal (19/7, 3de bl.) en *De Sum. Post* van de „K.N.I.-Luchtvaart Mij." (22/7, 2de bl.) en „De welvaart der Inlandsche bevolking" (27/7).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Djawa.

Tijdschrift v. h. Java-Instituut. Inhoud van de afl. 2 en 3 van den 9en jaargang, Mei: Levende antiquiteiten in West-Java, door B. v. Tricht, arts. Met illustraties. 1e en 2e gedeelte.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Afl. 5 en 6: In Memoriam Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, door A. C. H. Graafland. In diens slotwoord o.a.: „Hij (C. A.) erkende de waarheid van dogma's als grondstellingen, waarop men bouwen kan, maar de keuze dier grondstellingen moet den mensch vrij staan". Voorts: Uit de rechtsgeschiedenis der Compagnie. Het recht van vrije pen, door Prof. Mr. J. van Kan. Indië en het Koninkrijk. Een politiek-staatsrechtelijke studie door Prof. Mr. J. A. Eigeman (boekbespreking, door Prof. Mr. Dr. H. Westra). Artikelen, Arresten enz.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

In de 7de afl. van 10 Juli. Onder de oorspronkelijke bijdragen het Jaarverslag van het K. W. Gasthuis voor Ooglijders te Bandoeng over 1928. Casuistische mededeelingen. Verslagen, berichten enz. Als feuilleton Biografische en genealogische gegevens betreffende geneeskundigen (chirurgijns, verbandmeesters enz.) in Ned.-Indië, tot nu toe gevonden in het Landsarchief te Batavia door Mr. P. C. Blois van Treslong Prins.

Locale Belangen,

Afl. 14 van 16 Juli bevat: Onverwachte aandacht door Bückert (naar aanl. openingsrede Volksraad door den Landvoogd). Decentraliana. Maleisch gedeelte.

Der Tropenpflanzer.

No. 7, het Juli-No., met Die Kalkfrage für die tropischen Böden, door Eichinger. Onder „Aus fremden Produktionsgebieten: Kakaokultur auf Java.

De Planter.

Orgaan der vakvereeniging voor Assistenten in Deli van 29 Juli: Nabetrachting over den vrijen Zondag in de Cultures. Confidenties van een verlofganger, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor N.-I.

In het No. van 13 Juli: Wegen en Cultures op Sumatra. Onder Klein Landbouw het vervolg van de beschrijving van Orchideeën die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden.

De Indische Cultures. Teysmannia.

In het No. van 16 Juli o.m.: Genève en de suiker. Schele oogen door Java's supérieure positie.

Korte Berichten

v. Landb., Nijverh. en Handel. Het No. van 19 Juli bevat de gebruikelijke belangrijke (statistische) Kennisgevingen, Mededeelingen, Berichten. — Handelsrelaties, Nieuwe Maatschappijen, Marktberichten en Bijvoegsels.

In- en Uitvoer.

Handels-econ. weekblad voor Nederl. en zijne koloniën. Het nummer van 19 Aug. behelst o.m. Rubber-vooruitzichten, door C. J. Ferrée en De Invoerhandel van Sumatra's Oostkust II.

De Indische Mercuur.

van 21 Aug. Vóór de gewone rubrieken: Tabak en Kalktoestand van den grond, door Prof. Ir. J. Hudig. Sinaasappelcultuur in Suriname, door Prof. Dr. G. Stahel. De Indische politiek, door Mr. J. J. Schrieke, besproken door I. A. Nederburgh. Dit art. vangt aldus aan: „Wanneer over Indische politiek wordt geschreven door Mr. J. J. Schrieke, dan moet het bericht van de verschijning eigenlijk al voldoende zijn om alle belangstellenden tot aanschaffing en lezing te bewegen."

Mededeelingen van „De Handelsvereen. te Medan".

Het No. van 15 Juli opent met „De toekomst van de haven te Belawan".

De Indische Post.

In de nos. van 6, 13, 20 en 27 Juli de gewone rubrieken. Onze meening van 13 Juli: Indië en de uitslag der verkiezingen. Onze meening in het No. van 20 Juli: Nederland-België, en in dat van 27 Juli: Schuldvraag en schuldverwijt (naar aanl. van de onveiligheid op de ondernemingen).

De Indische Verlofganger.

In het No. van 23 Aug. o.a.: Naar den Bromo, door S. Kalff.

Eigen Haard.

No. 33 van 17 Aug. bevat het slot van het onderhoudende „Van Indië naar Patria", door S. de J.

De Banier.

Christelijk Weekblad v. N.-I. Het No. van 11 Juli behelst o.m.: De Federatie van Europ. Werknemer in N.-I. Dat van 25 Juli: De taak der Zending. In beide Nos. worden de „Indische reisbrieven" vervolgd.

Zending- en Missieperiodieken.

K r u i s t r i o m f. Geïll. maatschrift uitgegeven door de Kruisheeren ten bate hunner missies. In het Juli-No. de doodsaankondiging van Mgr. J. M. Konings, Apost. prefect van Bondo; in dat van Augustus een aan hem gewijd In memoriam.

S i n t M e l a n a - b l a d. Orgaan der Ver.: „Sint Melania-werk". Het Aug.-Sept.-No. met het jaarverslag 1928.

BOEKAANKONDIGING.

Het Hoofdbestuur van de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, dat een Commissie benoemde ter bestudeering van de Nederlandsche buitenlandsche politiek, heeft het door die Commissie uitgebrachte rapport doen verschijnen in een brochure „Arbitrage, Veiligheid, Ontwapening".

De brochure ligt, ter kennisneming door de leden, op de leeszaal van „Oost en West".

Suriname.

De Gouverneur heeft bij de Koloniale Staten een verordening ingediend om art. 62 van de begrooting te verhoogen met ƒ 42.000.— en het te brengen op ƒ 60.000.—. Dit houdt verband met de voorgenomen moderniseering van de radio. Wij laten hier de memorie van toelichting volgen, zooals die door de „N. R. Ct." verkort is weergegeven in het nummer van 20 Augustus, Ochtendblad C:

Op onderdeel b. van art. 62 van de voorloopig vastgestelde begrooting van 1930 is een bedrag van ƒ 3000.— uitgetrokken als eerste termijn der kosten van ombouw en vernieuwing van het radiostation te Paramaribo, ten einde te voldoen aan de aanvaarde internationale eischen bij de radiotelegraaf-conferentie te Washington. De geheele ombouw was op ƒ 10.000.— geraamd.

Door den technisch-adviseur aan het departement van koloniën ir. G. Schotel, is deze zaak nader in studie genomen, ook in verband met de verbetering, die de stations hebben moeten ondergaan, gezien de klachten van den Nederlandschen telegraafdienst over onvoldoend vermogen en in verband met de eischen van toenemend verkeer.

De deskundige heeft thans in groote lijnen vastgesteld, wat voor onzen radiodienst moet worden noodig geacht. Het toenemend verkeer stelt eischen aan ons station, waaraan de bestaande installatie in de naaste toekomst niet meer zal kunnen voldoen.

Toen anderhalf jaar geleden de zendingsinrichtingen werden aangeschaft, werden deze zoo goedkoop mogelijk gehouden, omdat de toekomst van ons radioverkeer zeer onzeker was. Dit nam echter in bevredigende mate toe en de verwachtingen voor de toekomst zijn goed.

Hoewel deze zender thans niet geheel onvoldoende is, dringt men in Nederland aanhoudend op versterking aan en ook in het belang van den eigen dienst zal daartoe moeten worden overgegaan.

Andere, concurreerende stations, moderniseeren hun toerusting, Suriname heeft zich als doorvoerstation een goede plaats verworven en zal om deze te behouden in staat moeten zijn regelmatig en vlug te werken.

Het verkeer met schepen, tusschen Paramaribo, de districten en Moengo geschiedt door middel van fluitvonkzenders. Het is noodig dit verouderde type door moderne lampzenders te vervangen.

Door de storing in hooge mate, die de fluitvonkzenders in het internationale verkeer opleveren, zijn deze bij de conferentie te Washington met ingang van 1 Januari 1935 verboden, zoodat de nieuwe zenders uiterlijk begin 1934 moeten worden besteld. Hoewel voor eerstgenoemden datum de fluitvonkzenders niet verboden zijn, werd toch de wensch uitgesproken, dat die zoo spoedig mogelijk zouden verdwijnen.

Ook de kleinere zenders voor de district-stations moeten voor 1 Januari 1935 zijn vervangen.

De voorgenomen maatregelen brengen mee, dat ook nieuwe krachtbronnen moeten worden aangeschaft.

Nu de plannen van de N.I.G.M. voor een electriciteitsbedrijf te Paramaribo vasten vorm hebben aangenomen, is overwogen wat voordeeliger zou zijn: stroom van deze Mij. te betrekken of eigen stroom opwekken. Cijfers hebben aangetoond, dat het laatste veel goedkooper zal zijn.

Overwogen wordt om, indien dit met weinig kosten mogelijk is, de Kol. booten van een radio-installatie te voorzien. Hiertoe is kort geleden een zendertje naar Suriname gezonden. Vallen de proeven goed uit, dan zal een complete machine-installatie per schip ongeveer 1000 gulden kosten, terwijl eerlang ook op ontvangers voor districten zal moeten worden gerekend.

Tegenover deze verhooging der begrooting staat een geraamde meerdere inkomst uit de exploitatie van het over te nemen station te Moengo.

* * *

Het overzicht van den uitvoer van Suriname over het eerste halfjaar 1929 in vergelijking met een gelijk tijdvak in 1928 toont aan dat de uitvoer nu reeds ruim *f* 2.300.000.— minder bedraagt dan het jaar te voren. Met uitzondering van mais en bauxiet, waarvan de waarde *f* 120.000.— meer bedroeg, bleven alle overige uitvoerartikelen, rijst, koffie, cacao, suiker en bijproducten, huiden, balata en aanverwante artikelen, hout en goud, in het eerste halfjaar 1929 beneden die van 1928. Tot dit groot verschil van ruim *f* 2.300.000.— hebben het meest bijgedragen suiker en bijproducten met *f* 1.600.000.—, koffie met *f* 55.000.—, hout eveneens met *f* 55.000.— en goud met *f* 73.000.—. Ten aanzien van suiker komt de mindere uitvoerwaarde van *f* 1.600.000.— niet alleen op rekening van den lagen marktprijs, maar mede van de geringe productie welke in het eerste halfjaar 1929 bedroeg 5.500 ton minder dan in gelijk tijdvak 1928, terwijl bij koffie dit verschil 500 ton bedraagt ten gunste van 1928. Met zekerheid kan nu gezegd worden, dat er geen vooruitzicht bestaat, dat het tweede halfjaar 1929 het tekort van het eerste zal goedmaken. 1929 is dus een slecht jaar.

Het blad „Suriname” merkt hierbij op:

Gaan wij de lijst van onze uitvoerproducten na, dan vinden wij naast landbouwproducten, die van de boschbedrijven als de voornaamste. Wat buiten deze beide valt, kan buiten beschouwing blijven. De achteruitgang van deze beide bestaansbronnen is een gevolg van de ongunstige weersgesteldheid. Landbouw en boschbedrijven zijn afhankelijk van den regen, de eerste in meerdere mate dan de laatste en zoolang de landbouw niet de beschikking heeft over irrigatie, zal de landbouw in Suriname blijven een speculatief bedrijf met betrekking tot de productie.

Wij zijn wachtende een irrigatie-ingenieur; zonder geld kan hij geen redding brengen, maar zijn werkzaamheid hier kan het resultaat geven, de nadeelige gevolgen van een ongunstig seizoen eenigszins tegen te gaan.

Irrigatie is duur, maar betaalt: overal is dat bewezen, in Egypte, Californië, Ned.-Indië, over de geheele wereld.

* * *

Het Landbouwproefstation heeft uit Europa 50 Moearaploegen ontvangen. Terwijl de oude tot nu toe door het Proefstation verkochte ploegen in de kolonie voor *f* 22.50 werden aangemaakt, kunnen de nieuwe ploegen voor *f* 8.50 aan de kleinlandbouwers worden afgegeven. Met boom en handvat zullen ze op *f* 11 tot *f* 11.50 komen te staan. Uit een financieel oogpunt kan het aanschaffen van een ploeg voor de kleinlandbouwers dus nauwelijks meer een bezwaar wezen.

Het is nu alleen nog te hopen, schrijft prof. Stahel aan de Surinaamsche bladen, dat de landbouwers ook de noodige zorg besteden aan het inbreken van ploegvee en dat ze ertoe zullen overgaan grootere terreinen in cultuur te nemen, want alleen dan zijn de uitgaven voor ploeg en trekvee gerechtvaardigd.

* * *

„De West” van 23 Juli vermeldt de aankomst te Paramaribo van een watervliegtuig van de Pan-American Airways Inc. De bemanning bestond uit 4 personen, waaronder een radiotelegrafist. Verder

waren aan boord een tweetal vertegenwoordigers van de maatschappij om besprekingen te voeren met het gouvernement van Suriname met betrekking tot het maken van een contract voor het postvervoer van en naar Suriname. De gouverneur stond te dien einde nog Zaterdagavond den heeren een audiëntie toe, waarbij men in principe tot overeenstemming geraakte wat betreft de voorwaarden van het mailvervoer.

Het punt van uitgang van alle lijnen van de maatschappij is Miami in den staat Florida. Vandaar gaat men via Havanna, Haïti, St. Domingo, Guadeloupe, Martinique, Trinidad, Demerara met als eindhaven voorloopig Paramaribo.

De mogelijkheid van doortrekking van deze lijn via Cayenne naar Brazilië en Argentinië wordt overwogen.

Met deze lijn, welke op 27 Augustus wordt geopend, zal het mogelijk zijn in ongeveer 4 dagen van uit Paramaribo mail te vervoeren naar New-York. Van uit Miami is er dagelijksche postverbinding met New-York.

* * *

„De Nieuwe Stem” van 22 Juli schrijft over een in Cayenne verongelukt Fransch vliegtuig, waarvan een deel der bemanning, n.l. drie man, in Paramaribo is aangekomen.

De equipage bestaande uit zes man, maakte met de vliegmachine een reis van Europa (waar?) naar Buenos Ayres en deed Cayenne aan. Toen de machine in Cayenne zou opstijgen, geraakte zij vast in den drassigen bodem van het vliegveld en sloeg over den kop. Geen der inzittenden is verongelukt.”

Het verhaal lijkt ons een beetje vreemd. Wij herinneren ons niet van een oceaanvlucht gelezen te hebben, waarbij het vliegtuig met 6 man was bemand. De plaats van vertrek is in het bericht niet genoemd.

* * *

In „De Telegraaf” van 19, 21 en 23 Augustus drie interessante artikelen van Prof. Sleeswijk over Suriname.

Het eerste handelt over: „*Suriname's arbeidsvraagstuk*”, het tweede over: „*Arbeidshygiëne*”, het derde over: „*Verzorging der arbeiders op Suriname's plantages*”.

Dit laatste artikel is een felle aanklacht, zooals reeds blijkt uit de hoofden:

„Slecht voorbeeld der regeering”.

„Onmogelijke toestanden in de ziekenhuizen”.

„Gouvernement, herzie Uzelf.”

De staaltjes, door Prof. Sleeswijk beschreven, zijn meer dan ergerlijk. Wij twijfelen er niet aan of de Tweede Kamer zal daarover wel iets te zeggen hebben. Het zou jammer zijn, indien men daartoe wachtte op de behandeling van de begrooting van Suriname voor 1930.

„Het gouvernement — aldus de schrijver — meent, zich voor dergelijke laakbare toestanden steeds te kunnen verontschuldigen met verwijzing naar de financieele tekorten van Suriname en de noodzakelijkheid om het subsidie van het moederland zooveel mogelijk te beperken. Dit is natuurlijk op zichzelf een lofwaardig streven, maar de zuinigheid mag niet worden toegepast ten koste van zieken en andere ongelukkigen, wier verzorging niet alleen een humanitaire plicht is, maar ook een sociaal belang.”

In verband met de artikelen van Prof. Sleeswijk vestigen wij de aandacht op een artikel van Dr. T. May in „*De Surinamer*” van 25 Juli, waarin gewezen wordt op nog andere uitwassen van de bezuiniging.

In menschlievendheid is men, naar het schijnt, in Suriname in de laatste 80 jaar er niet op vooruitgegaan. In 1850 verklaarde de Procureur-Generaal de Kanter zich tegen de aanstelling van een geneesheer op het leprozen-etablissement Batavia „vermits de bewezen ongeneeslijkheid der kwaal de kosten daarvan kan doen vermijden.” („*Verslagen over de lepra te* (sic) *Suriname, ingediend aan het Departement van Koloniën door de Eerste Klasse van het Koninklijk Nederlandsch Instituut.* Amst. 1851, blz. 19).

Alsof die diep beklagenswaardige leprozen op het etablissement ook niet aan andere ziekten konden lijden en zich geen ongevallen onder hen konden voordoen!

Die bezuiniging heeft in „onze twaalfde provincie” reeds heel wat kwaad gesticht.

* * *

Ten vervolge op de beantwoording van vragen van het Tweede Kamerlid Van Gijn betreffende de toegezegde deskundige adviezen omtrent de mogelijkheid van opheffing van het verbod van zilveruitvoer uit Suriname en eventueele maatregelen tot voorkoming van sterke schommelingen in den wisselkoers tusschen Suriname en Nederland, heeft de Minister van Koloniën, onder verwijzing naar de brieven van zijn ambtsvoorganger van 15 December 1928 en 6 Juni 1929, welke strekten ter beantwoording van door den heer Van Gijn gestelde vragen aan de Kamer met de bijlagen doen toekomen de op verzoek van dr. Koningsberger door de heeren mr. G. Vissering, president van De Nederlandsche Bank en prof. mr. dr. G. M. Verijn Stuart, hoogleeraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam, uitgebrachte adviezen inzake het sedert 1920 in Suriname bestaande uitvoerverbod van Nederlandsche zilveren munt en muntmateriaal nog langer te handhaven.

Na overweging van die adviezen en raadpleging van den gouverneur van Suriname, heeft de Minister dr. Rutgers verzocht, voor de spoedige intrekking van bedoeld uitvoerverbod het noodige te verrichten.

De genoemde adviezen zijn ter griffie van de Kamer ter inzage van de leden gelegd.

Curaçao.

Aruba.

De beteekenis van Aruba neemt toe. Het was goed gezien van den gouverneur Brantjes, daar als gezaghebber een man te plaatsen, die de eischen eener moderne administratie kende. De waardeering voor den heer Wagenmaker schijnt algemeen te zijn. De belangstelling van de bevolking neemt toe. Bij de landraadverkiezing op 16 Juli 1929 werden niet minder dan 200 stemmen uitgebracht, waarvan 133 op dr. J. R. Arends.

De Koloniale raad alleen schijnt geen open oog te hebben voor de eischen des tijds. Het voor Aruba aangevraagde bedrag, hoofdzakelijk bestemd voor het in behoorlijken staat brengen van den weg Oranjestad-St. Nicolaas, zijn met *f* 75.000.— verminderd. En dat, terwijl voor 1930 op de begrooting van dit eiland een overschot van ongeveer 7 ton gouds is geraamd, volgens mededeeling van een der landraden. Ter zake heeft de raad van politie zich tot den Kolonialen raad gewend, waar de heer Henriquez, de vader der „voorzichtige leening-politiek”, heeft betoogd, dat Aruba meer dan zijn laatste cent toegewezen krijgt.

Hoe het zij — het wordt tijd, dat nu eindelijk eens een einde komt aan de eenzijdige samenstelling van den Kolonialen raad.

Julianadok.

Het Julianadok, door de Ned. Scheepsbouwmaatschappij voor Curaçao gebouwd, is 21 dezer zijn reis naar West-Indië begonnen. Het oversleepen geschiedt door de *Ganges* van de N.V. L. Smit & Co's Internationale sleepdienst te Rotterdam. Het dok bestaat uit 6 pontons, heeft een lengte van 365′ 0″, een breedte van 81′ 6″ en een hoogte van 33′ 6″. Bij het doorvaren van de sluizen te IJmuiden liet het aan weerszijden slechts 20 c.M. ruimte over.

De reis is ongeveer 4300 zeemijlen lang en zal twee maanden duren met oponthoud te Las Palmas en Barbados.

De bovenwindsche eilanden.

Naar aanleiding van een verslag van prof. Knapperts' rede in „Letterkunde”, waarbij ook de los-van-Curaçao-beweging ter sprake kwam, schrijft de „Amigoe”:

„Wij zijn ervan overtuigd dat het a.s. bezoek van Zijne Exc. Gouverneur Fruytier aan de Bovenwindsche eilanden een goede wending in deze anti-Curaçao-stemming en beweging zal brengen. Reeds heeft

Z. E. getoond de belangen der Bovenwindsche eilanden, die zoolang verwaarloosd zijn, ernstig ter harte te willen nemen. Reeds bij zijn eerste optreden gaf Z E. blijk van hartelijke belangstelling in 't lot der Bovenwinden; die belangstelling heeft zich geuit bij de eerste begrooting van Z. E. en niet het minst door de benoeming, buiten de voordracht van den Raad om, van den heer R J. Beaujon Jr. tot lid van den Kolonialen Raad, speciaal met het oog op deszelfs grondige kennis van de toestanden van de Bovenwindsche eilanden. Als al deze teekenen niet bedriegen, dan zullen de Bovenwinden in de eerst volgende jaren op een inniger belangstelling mogen rekenen, dan zij in de afgeloopen jaren gewoon zijn geweest."

De kabel.

De nieuwe kabelmaatschappij heeft de telegramtarieven wat verlaagd. Volgens het nieuwe tarief zal een telegram naar Nederland *f* 1.20 per woord kosten.

Gedenkteeken—Appel.

De heeren E. M. Curiel, J. P. G. Ecker en F. W. P. Winkel zamelen gelden in voor een gedenkteeken van den in 1925 overleden commissaris van politie Appel.

Zelfbestuur!

De „Amigoe" meldt: „Naar wij uit goede bron vernemen, heeft de Minister in afwachting van volledige salarisherziening voorgesteld om de ambtenaren een duurtetoeslag toe te kennen."

Curaçao—Trinidad.

De „Amigoe" heeft uit betrouwbare bron vernomen, dat de gouverneur van Trinidad zou gezegd hebben, dat hetgeen te Curaçao gebeurd is, even goed had kunnen plaats hebben op Trinidad.

Venezolaansche gevangenen.

Van de 14 Venezolaansche gevangenen, als verdacht van te hebben deelgenomen aan den overval van 8 Juni l.l. zijn er deze week weer twee vrijgelaten, wegens gebrek aan bewijzen. (A. d. C.).

De Koningin Emma-brug.

Met den dag wordt de toestand van onze pontonbrug treuriger.

Ze kraakt en kreunt, en zwaait en zwenkt, dat 't treurig is om aan te zien. Geheel het stelsel is ontwricht.

Door de laatste aanvaring met de baggermachine heeft zij zoo'n geweldigen knak gekregen, dat men genoodzaakt is ze voorloopig voor zwaar vrachtverkeer te sluiten. De overtocht is niet veilig meer, en men durft 't er niet meer op te wagen.

Als 't zoo doorgaat, dan zitten we binnenkort zonder brug. Wat dan? Laat men daarom de zaak met bekwamen spoed aanpakken. Er kan en mag niet getalmd.

Een paar ferrybooten, al zijn ze nog zoo eenvoudig, als ze maar praktisch zijn, en we zijn, voorloopig ten minste uit den brand. (A. d. C.).

De Curaçaosche Burgerwacht.

Er heerscht verbazend veel animo voor dit burgerkorps dat zich onder leiding van Luitenant Janssens, bijgestaan door een paar reserveluitenants en sergeanten van het vroegere C. W. K. aan 't vormen is. Reeds is hun aantal gestegen tot bij de 200.

Verleden Zondag is de aparte afdeeling, het motorkorps geïnstalleerd, waarbij zich reeds een 40-tal heeft aangesloten. (A. d. C.).

Verbinding Curaçao—Bonaire.

Naar wij vernemen overweegt het Bestuur de mogelijkheid van een stoomverbinding tusschen Curaçao en Bonaire.

Wanneer 't Bestuur zou mogen gelukken een stoomverbinding tot stand te brengen tusschen Curaçao en de Bovenwindsche eilanden, zou Bonaire van zelf in de route worden opgenomen. Het zou voor beiden een grooten stap in de goede richting beteekenen. Want bij een geregelde snellere verbinding zouden de Bovenwinders een prachtig afzetgebied van hun landbouw- en tuinbouw-producten op Curaçao kunnen vinden, en dit zou op z'n beurt weer een aanmoediging zijn tot meer intensieven landbouw en veeteelt. (A. d. C.).

Diefstallen.

De laatste weken is het gilde van dieven weer aan den slag. Op Pietermaai hebben ze een paar keer hun slag kunnen slaan, en in den nacht van Woensdag op Donderdag zijn ze weten binnen te dringen in de tapperij van P. op den draai voor den ingang naar het hospitaal. Aan de achterzijde van het huis heeft de dief de pannen van het dak genomen, en is zoo weten binnen te dringen. Na zich van enkele flesschen drank te hebben meester gemaakt, is hij blijkbaar weer langs den zelfden weg verdwenen. (A. de C.).

Een adres ten gunste van den gouverneur.

790 mannen — uit alle standen van de Curaçaosche maatschappij — hebben den gouverneur een adres voor de Koningin aangeboden, waarin wordt uitgesproken, dat de gouverneur door zijn kalme houding en waardig en beleidvol optreden, zelfs ten koste van eigen persoonlijke veiligheid, Willemstad en hare inwoners behoed heeft voor geweldpleging en andere onheilen, waarvan de omvang niet te overzien zoude geweest zijn, en aangedrongen wordt op het behoud van den gouverneur.

Volgens het verslag in de „Amigoe" heeft bij deze gelegenheid de gouverneur verklaard de vaste en diepe overtuiging te hebben in gemelden nacht volgens geweten te hebben gehandeld en den weg te hebben gekozen, dien hij den besten oordeelde voor volk en land van Curaçao. De stap, door hem gedaan, was geen onberaden en in overhaasting genomen stap geweest. Hij had overvloedig tijd gehad om te wikken en te wegen wat het best zou zijn. Daarom sprak de gouverneur zijn volle overtuiging uit, dat wanneer hij nogmaals voor zulk een geval zo ukomen te staan, hij niet anders zou kunnen handelen als hij gedaan heeft.

Uit den Verren Vreemde.

Britsch-Indische hervormingsontwerpen.

Terwijl de berucht geworden Simon-commissie zelf haar rapport en hare conclusies over Britsch-Indië nog niet openbaar gemaakt heeft, hebben de Bengaalsche- en de Punjab-comité's, die met de Simon-commissie samenwerkten, hun rapporten reeds laten verschijnen. Deze zijn in de Britsch-Indische bladen opgenomen.

Dat van het Punjab-comité brengt, behalve de beschouwingen van het vereenigde college; afzonderlijke nota's van 2 Hindoe-leden en van 1 Sikhlid. De leden van het Bengaalsche comité hebben 't tot één compromis-verslag weten te brengen.

Het Bengaalsch comité was aldus samengesteld: Sir A. K. Ghoeznavi, voorzitter, W. L. Travers, A. K. Tazl-ul-Haq, Maoelvi Aboel Kasem, de Maharaja van Mymensingh en Khan Bahadoer K. G. M. Faroqui.

Uit het rapport geven wij hier 't een en ander weer. Niet alles is nieuw.

De Gouverneur wordt door de Kroon benoemd en is het constitutioneele hoofd van de provincie. Hij heeft een verreikende macht, wanneer hij meent dat de veiligheid of de hooge belangen van de provincie ingrijpen noodig maken.

Voor de provinciale wetgeving zullen er twee Kamers zijn, die meer 't karakter van volksvertegenwoordiging dragen dan in 't tegenwoordige het geval is.

De uitvoerende macht zal in handen komen van 6 à 9 ministers, door den Gouverneur te benoemen uit de leden der kamers en verdeeld over de twee groote bevolkingsgroepen. De Ministers zullen te zamen verantwoordelijk zijn aan de wetgevende macht, die hen ook kan afdanken.

Een provinciale commissie voor de openbare diensten zal in de aanvulling van alle diensten voorzien, zij hoort het personeel dier diensten over omschreven aangelegenheden.

Het comité wijst op de in het land bestaande opvatting, dat de status van Indië die behoort te worden van een dominion met zelf-regeering onder de Britsche Kroon, als een gelijkgerechtigde in de gemeenschap van naties binnen het Britsche Rijk, terwijl de constitutie van Indië-zelf zal moeten staan op den grondslag van autonome staten. Na in beschouwing genomen te hebben of volledig dominion-status voor Indië thans is door te voeren, geeft het comité als zijn eenparig oordeel dat er, zoo ver als doenlijk, volledige provinciale autonomie moet zijn.

Die autonomie zal alleen volledig kunnen zijn als een goede voorziening zal zijn getroffen voor de financieele onderlinge verhoudingen.

Een van de belangrijke hervormingsvoorstellen is de instelling van een Minister „of Law and Order" (een der 6 à 9), die zal hebben „a Board to assist him in administering the department". Deze bijstand zal drie leden tellen, 1 Hindoe, 1 Mahomedaan, 1 Europeaan, door den Gouverneur te benoemen. In geval van geschil tusschen den Minister en dezen raad, heeft de Gouverneur de eindbeslissing.

De leden der vertegenwoordigende lichamen zullen ook in de toekomst gekozen worden door de afzonderlijke gemeenschappen (Hindoes, Mahomedanen, Europeanen en Anglo-Indians).

't Aantal leden van de Wetgevende Kamer wordt op 200 à 280 gesteld. De Upper Chamber zou 30 à 40 pct. van dit aantal krijgen. De eersten zouden 5 jaren, de laatsten 7 jaren zitten.

Het rapport van het Punjab-comité is niet gemakkelijk weer te geven, omdat het, met zijn nota's, uiteenloopende inzichten vertolkt.

Het rapport van de meerderheid is onderteekend door Capt. Sikandar Hayat Khan, voorzitter, Owen Roberts, Chaudhri Chhotoeram en Chaudhri Zafaroellah. Een nota is opgesteld door Raja Narindranath en Dr. Narang, de andere door Sardar Oejjalsingh.

Voorop wordt gesteld dat Punjab een eigen karakter heeft en op bijzondere verdiensten t.o.z.v. de Britsch-Indische gemeenschap kan wijzen. De bevolking, landbouwers met hooge militaire eigenschappen, vormt de voornaamste bron tot aanvulling van het leger, gaf ook het leeuwenaandeel tijdens den grooten oorlog en is de sterke wacht bij de bedreigde grenzen. Zou deze inzet een aanmatigende reeks van vergaande voorstellen doen verwachten, dan vallen deze nog al mee, al wordt toch door de meerderheid zooveel gevraagd, dat de aparte nota's daar tegen ingaan en zich meer op het standpunt stellen van geleidelijke evolutie uit het tegenwoordige, waarin veel door die minderheden in het comité nog niet als zoo heel slecht wordt beschouwd.

Evenals het Bengaalsche comité bepleit de meerderheid van Punjab de overdracht van alle zaken aan Ministers, de Gouverneur is het constitutioneel hoofd van de provincie, dat, als 't noodig mocht worden, tot vergaand ingrijpen bevoegd is. Zij neemt een federalen regeeringsvorm voor Indië aan als de grondslag der onderlinge verhouding van de autonome provincies. Het geven van volle autonomie aan de provincies moet niet wachten op het verleenen van een volwaardige verantwoordelijkheid aan het centraal gouvernement.

Twee Kamers. De eene, wier aantal op 165 leden wordt gebracht, zal geheel uit gekozen leden bestaan, benoemde leden zullen er niet meer zijn, de zittingstijd is 5 jaren. Voor de andere is dit 7 jaren. Moslims zullen in beide Kamers $1/3$ der zetels innemen. De verkiezingen worden afzonderlijk gehouden voor Sikhs, Moslims, Europeanen, Anglo-Indians en Indian Christians.

De scheiding van de uitvoerende en van de rechterlijke functies worde tevens doorgevoerd, de rechters in de High Court moeten worden benoemd op aanbeveling van het locale gouvernement.

Deze rapporten zijn bestemd om aan de Simon-commissie te worden gezonden. Deze commissie krijgt ook de rapporten van de comité's, welke in de andere provincies werkzaam zijn. De geuite wenschen hebben dus vooralsnog slechts de waarde van wenken en desiderata. Ter vergelijking met den bestaanden toestand volgen hier enkele gegevens.

Aan het hoofd van elke provincie vindt men thans een door de Kroon benoemden Gouverneur met ambtelijken Uitvoerenden raad van ten hoogste 4 leden, eveneens door de Kroon benoemd en een onbepaald aantal provinciale Ministers, door den Gouverneur benoemd. Die Ministers moeten lid zijn van den Provincialen Wetgevenden Raad.

Volgens de wet van 1919 (zie Inleiding t.d. kennis der bestuursinstellingen in vreemde koloniën, door Prof. D. G. Stibbe) moet er in elke Governor's province een Wetgevende Raad zijn, bestaande uit leden van den Uitvoerenden Raad en een aantal andere benoemde en gekozen leden. Het aantal der leden is voor elke provincie verschillend, 53 voor Assam, 125 voor Bengalen. De verhouding tusschen het ambtelijk en het niet-ambtelijk element, en tusschen het aantal benoemde en gekozen leden is vastgelegd.

Blijkens de considerans van de wet lag het in de bedoeling het voor de groote provincies ingevoerde parlementaire bestuurbeginsel geleidelijk uit te breiden. De bedoeling, in de wet zelf vastgelegd, is, de „transferred subjects" geleidelijk uit te breiden ten koste van de „reserved subjects", totdat ten slotte de geheele provinciale overheidszorg onder

den Gouverneur zal zijn toevertrouwd aan provinciale Ministers.

In die richting wijzen ook de boven aangehaalde comité-rapporten, die zoo dus door de wet van 1919 zelf geïnspireerd zijn, en in menig opzicht bij de Simon-commissie op instemming kunnen rekenen.

Het groote dok te Singapore.

Niettegenstaande de groote mogendheden, die zich een hoofdrol toedenken, waar over de Oostersche kwestie wordt beraadslaagd, in Washington besloten hadden de uitbreiding der vloten te beperken, achtte Engeland 't toch noodig zijn marinedok te Singapore zoo te vergrooten, dat daar ook Dreadnoughts zouden kunnen dokken. Het besluit hiertoe was tot een begin van uitvoering gekomen, toen het eerste ministerie Mac Donald optrad. Dit zette de werken te Singapore stop. Een besparing van vele millioenen ponden. Maar de duur van dat ministerie was kort. Na zijn val, werden de werkzaamheden bij Singapore weer hervat. Een arbeid, waarvan men zich maar moeilijk een begrip kan vormen, zoowel door den enormen omvang als door 't aantal werkers dat er aan den arbeid is gezet. De dokken, zoo groot als er nergens in het Oosten aanwezig zijn, werden in Engeland gereed gemaakt. Men zal zich herinneren, dat het Nederlandsche sleepbooten waren, die het drijvende dok van Europa naar zijn bestemming overbrachten. Alles was juist voor de inwijding gereed toen de verkiezingen andermaal een Labourministerie, andermaal met Mac Donald als premier, aan de regeering brachten. Zoo is 't kunnen gebeuren, dat den 14en Augustus het drijvende Dreadnought-dok door den gouverneur van de Strait-settlements plechtig en onder groote belangstelling is ingewijd.

Er zal bij die gelegenheid wel geen telegram van den minister-president ontvangen zijn.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda.

IN MEMORIAM L. U. VAN STENIS.

Op de begraafplaats Jaffa te Delft werd Donderdag 22 Augustus 1929 het stoffelijk overschot van den heer L. U. van Stenis bijgezet.

Bij afwezigheid van den Algem. Voorzitter der Vereeniging, den heer R. Zuyderhoff, was het Hoofdbestuur vertegenwoordigd door den Onder-Voorzitter den heer F. van Peski, die naast woorden van waardeering voor den overledene, de deelneming ten aanzien van diens naaste familieleden vertolkte.

Met het Bestuur der afdeeling Breda waren vele andere belangstellenden op de begraafplaats aanwezig.

Tot opneming in het orgaan schetste de Secretaris onzer Bredasche afdeeling wijlen haar Voorzitter met deze woorden:

Als O.-I. ambtenaar bracht de overledene de beste jaren van zijn leven door; in zijne functie van Resident van Bali gepensionneerd, vertrok hij naar het moederland, waar hij zich te Breda vestigde. Aan een werkzaam leven gewend, zocht en vond hij hier weldra bezigheden op maatschappelijk, sociaal en kerkelijk gebied. Gaarne stelde hij zijne krachten beschikbaar voor werkverruiming; waar belangen te behartigen vielen, kon op zijn steun gerekend worden. Aan zijn oordeel werd veel waarde gehecht, omdat hij het juiste midden wist te houden tusschen nuchteren werkelijkheidszin en idiëele beschouwing. Zoo kon ook de afdeeling Breda van de Vereeniging Oost en West op zijn steun rekenen. De opbloei dier afdeeling, na een periode van inzinking, was voor een groot deel aan hem te danken. Nadat hij in haar Bestuurscollege als Voorzitter was opgetreden, viel onmiddellijk de herleving der afdeeling te bespeuren. Zijn liefde voor- en kennis van Indië, zijn organisatorisch talent, zijn gedocumenteerd en geargumenteerd optreden wekten onmiddellijk vertrouwen in zijne leiding. Zijn bestuursopvatting zag de belangen steeds in een objectief licht. In den omgang met zijn medebewoners huldigde hij de opvatting: „neem de menschen zooals zij zijn." Aanvankelijk bleef het bij vormelijke beleefdheid; was echter deze scheidsmuur tot het intieme leven vervallen, dan gaf hij zich ten volle en waardeerde men zijne rijke gaven van hoofd en hart. Zijne nagedachtenis zal in dankbare herinnering bij ons voortleven.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SECRETARIATEN DER AFDEELINGEN.

AMERSFOORT: de heer Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
AMSTERDAM: de heer L. D. Petit, van Breestr. 21.
APELDOORN: de heer J. C. Baars, Jagersweg 42.
ARNHEM: de heer G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 4 (Oosterbeek).
BREDA: de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.
DEVENTER: de heer Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
GRONINGEN: de heer J. Franke (Hoogezand), F 76.
HAARLEM: de heer H. P. Deinum, v. Hogendorpstraat 3.
DEN HAAG: de heer J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
LEIDEN: de heer Mr. E. Rijke, Witte Singel 58.
NIJMEGEN: de heer E. Verwey Mejan, Hazenkampscheweg 46.
ROTTERDAM: de heer F. A. Vervloet, Westersingel 87.
TWENTE (Enschedé): de heer J. P. Warnaars (wd.), Lasonderweg 29.
UTRECHT: Mevr. L. P. v. d. Wijk-v. d. Haar, Maliebaan 127.

NEDERLANDSCHE JAARBEURS VAN 3 t/m 12 SEPTEMBER.

De Afdeeling „Koloniën" bevindt zich op de eerste verdieping van het gebouw, ditmaal met als hoofdbestanddeel *de tabakscultuur.*

Van de officieele Vereeniging v. Toeristenverkeer te Weltevreden ontvingen wij wederom eenige „folders" van den O.-I. Archipel.

Deze folders zijn uitgegeven in de Fransche en Engelsche talen en zijn voor de Duitsche taal in voorbereiding. Zij zijn verkrijgbaar bij de A.N.V.V., Lange Voorhout 102, DeDn Haag.

MUTATIESTAAT VAN 7—14 AUGUSTUS.

Rectificatie.

Bruseker te Halsteren, moet zijn: H. Bruseker, Majoor b.d., Halsteren.

Door afwezigheid van den Administrateur geen mutatiestaat.

Van de Redactie.

HOOFDBESTUUR POSTERIJEN EN TELEGRAFIE.

Persbericht I. Luchtpost Nederl.—Nederl.-Indië.

14-daagsche vluchten heen en weer, aanvangende 12 September e.k.

Persbericht II. Radiotelefoondienst Nederland—Nederl.-Indië.

Met ingang van 26 Aug. e.k. wordt een nieuwe regeling ingevoerd voor het aanvragen van telefoongesprekken.

Persbericht III.

Nieuwe bepalingen zijn getroffen voor de verzending van telegrammen, bestemd voor plaatsen in Ned.-Indië, waar een voor het openbaar verkeer opengesteld radio-ontvangpost van het Binnenl. Bestuur is gevestigd.

Bijzonderheden aangaande deze berichten I, II en III voor belanghebbenden ter inzage op de leestafel der Vereeniging.

Van het Informatie-Bureau.

Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname in Curaçao.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending van wege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
1 hoofdonderwijzer.
2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

I. Gelegenheid tot uitzending naar Ned.-Indië, voorloopig voor drie jaar, voor een dierkundige (niet entomoloog) ter plaatsing bij het Zoölogisch Museum en laboratorium te Buitenzorg.

II. Bij den Post-, Telegr.- en Telefoondienst in N.-I. kan worden benoemd als ingenieur 3e kl. een aan de Techn. Hoogeschool te Delft gedipl. electro-techn. ingenieur. Gegadigden met zwakstroompraktijk genieten de voorkeur.

Aanmelding vóór 15 September e.k. bij ongezegeld schrijven bij het Comm. v. Ind. Zaken, Dept. v. Koloniën (te adresseeren afd. B, 1e bureau), onder overlegging van:
a. diploma in afschrift, zoo mogelijk getuigschriften;
b. uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop.

Opleiding Sinoloog 2e kl. b. d. Belasting-Accountants dienst in N.-I. Studietoelage *f* 1000; collegegelden voor rek. v. d. lande. Aanmelding vóór 10 Sept. e.k. (Zie Stct. 22 Oug. '29 No. 163).

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met eene taalakte en één der akten teekenen, handelskennis landbouwkunde of tuinbouwkund l.o);
c. vakonderwijzeres bij het openbaar huishoudonderwijs (vereischte bevoegdheden nijverheidsakte N*a*, benevens akte fraaie handwerken of nijverheidsakte N*s*)
d. leeraar bij het middelbaar onderwijs:
1. Duitsche taal (akte B);
2. leeraar teekenen bij het technisch onderwijs (in het bezit der akte M*g*);
e. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen (in het bezit van het diploma landbouwkundig ingenieur K. B.);
f. predikant bij de Protestantsche kerken;
g. electrotechnisch ingenieur bij den Post- Telegraaf- en Telefoondienst (zoo mogelijk met zwakstroompraktijk);
h. rechterlijk ambtenaar (doctoraal diploma Nederlandsch-Indisch recht vereischt);
i. werktuigkundig ing. bij den Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen;
j. mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;
k. 3de-officier bij de Gouvernements-Marine (uitsluitend zij die in dit jaar het diploma B eener zeevaartschool zullen behalen, komen in aanmerking);
l. 4de-werktuigkundige bij de Gouvernements-Marine;
m. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap Handelshoogeschool vereischt);
n. adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst;
o. accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst.

Zij, die voor uitzending voor eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, Afdeeling B, Eerste bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

W. A. Fouwler, Sloetweg 26, Hengelo (O.);
F. G. Banning, Gerard Doustraat 43, 's-Gravenhage;
A. G. Berg, Willemsoord (bij Steenwijk);
D. C. J. Carrière, Willem III straat 26, Loosduinen;
J. van Dellen, 1e Helmersstr. 249 (I), Amsterdam (W.);
F. H. Jacobs, Wilhelminastraat 5, Ginneken;
Allen onderwijzer bij het O.L.O.
J. Th. van der Zijl, Candidaat-gezaghebber bij het B.B., Van Beverningkstraat 260, 's-Gravenhage.
H. J. H. Laumen, Emmastraat 6, Lutterade (L.);
J. Schneider, Kerkstraat 50, Ubach over Worms (L.);
H. Kliem, Mijnopzichter te Lutterade (L.);
W. A. F. Rottmann, Mauritspark 17, Lutterade (L.);
allen tijd. ambtenaar ter besch., opzichter 1e kl. bij d. Mijnbouw.
H. Robijn, Oosterlittens;
H. M. L. L. Adams, Hinthamerstr. 188, 's-Hertogenbosch
G. W. van Empel, Markt 20, Arnhem;
H. W. Z. Vaags, Karel van Gelderstraat 21, Arnhem;
J. P. van Gorkum, Zaanstraat 93 (III), Amsterdam.
allen onderwijzer bij het O.L.O.
P. Zondervan, Onderwijzer bij het E.O.L.O., Lijsterstr. 78, Leeuwarden.
Mevr. H. M. Nunes, Onderwijzeres bij het O.L.O., Caan van Necklaan 88, Rijswijk (Z.-H)
U. Darling, 3e Officier bij de Gouv. Marine, Hooftlaan 25, Bussum.
F. Wempe, 3e Officier bij de Gouv. Marine, B. 183, Nieuwerkerk a. d. IJssel.
M. Kremer, Idem als voren, Dillenburgstraat 11c, Rotterdam.
Dr. H R. Woltjer, Hoogleeraar a. d. Techn. Hoogeschool te Bandoeng, „De Stormvogel", Oranjeweg 31 te Noordwijk aan Zee.
S. van Zijtveld, 4e Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, J. P. Heijestraat 72 (I), Amsterdam (W.)

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. G. van Reijen, Hotel de la Promenade, Baarn;
H. Huizinga, Valeriusstraat 150b, Amsterdam;
G. W. van Herpen, Weimarstraat 185, 's-Gravenhage;
Allen onderwijzer 1e kl. bij het O.W.L.O.

Mevr. C. J. P. Staudacher, Insbruck (Oostenrijk), Hotel Kreid;
Mej. B. Faubel, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;

Mej. L. M. Robbers, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;
Mej. E. M. Faubel, p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage;
Allen onderwijzeres 2e kl. bij het O.W.L.O.
W. de Groot, Werktuigk. electrotechn. hoofdopz. Mijnbouw, 1e van Swindenstraat 20, Amsterdam.
E. E. le Clercq, Controleur bij de Landelijke inkomsten, Biltsche Weg 3, Huis ter Heide.
H. F. J. van Beek, Beheerder 2e kl. bij den Pandhuisdienst, Voltastraat 46, 's-Gravenhage.
A. M. Voorneman, Boscharchitect 1e kl. bij het Boschwezen, Pijnboomstraat 26, 's-Gravenhage.
H. P. Coors, Resident van Indramajoe, v. Weede v. Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
J. W. K. Pennink, Referendaris 1e kl. Prov. Wat.dienst West-Java, Van Boetzelaerlaan 122, 's-Gravenhage.
Mej. D. R. Lamberts Tedens, Pijnboomstraat 71, 's-Gravenhage;
Mej. W. P. C. Philipp, Pijnboomstr. 71, 's-Gravenhage;
Mej. L. Young, Teteringsche dijk F 30c, Breda;
Allen onderwijzeres 3e kl. bij het O.W.L.O.
P. H. van den Berg, Controleur 2e kl. bij de P.T.T., Antwerpschestraat 22a, Bergen op Zoom.
W. H. J. Dijkman, Controleur 1e kl. bij de P.T.T., Bolwaterstraat 47, Venlo.
R. W. Panman, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij het Gevangeniswezen, Hugo de Grootstraat 92, Delft.
K. van Santen, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr., Regentesselaan 3, 's-Gravenhage.
M. J. Cornelius, Resident van West-Priangan, Ludwigstrasse 9, Bad-Nauheim.
W. Rhaesa, Commissaris van politie 1e kl., Mühlenkamp 44, Hamburg.
S. Bakker, Gouvernements-veearts 1e kl., Schoolstraat 50, Soest.
F. W. H. Stumpff, Assistent-resident bij het B.B., Hotel „Pomona", 's-Gravenhage.
Mevr. M. F. Nowack, geb. Engel, Typiste 1e kl. bij de S.S. en Tr., Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
G. Chr. Meerburg, Werktuigk. 1e kl. bij het Veiligheidstoezicht, Hotel „Duinoord", 's-Gravenhage.
Ir. W. A. J. P. Smulders, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Huize Gusto, Tegelen.
H. R. Kedde, Telefoonambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Joh. Vijghstraat 48, Nijmegen.
Dr. J. G. B. Beumée, Hoofd van het Herbarium en Museum voor System. Botanie, Nudestraat 15, Wageningen.
P. C. Coethoff, Kolonel dre Cavalerie, Laan van Nieuw Oost Indië 72, 's-Gravenhage.
G. J. DeDrks, 1e Luit. der Artillerie, Schiedamsche Singel 61, Rotterdam.
F. van Berkum, Onderluit. der mil. adm., J. v. Riebeekstraat 54, 's-Gravenhage.
H. H. Julsing, 1e Luit. der Infanterie, Kruitlaan 22a, Groningen.
G. P. Walraven, Kapitein der Infanterie, Tolstraat 42, Amsterdam.
F. Treffers, Majoor der Infanterie, Duivenvoorderstraat 27, Oegstgeest.
W. J. de Raaf, 1e Luit. der Infanterie, Van Loostraat 50, 's-Gravenhage.
K. de Jongh, Kapitein Generale Staf, Parkstraat 45, Arnhem.
F. W. L. Staal, Officier van Gezondheid 1e kl., Zach. Janssestraat 44b, Amsterdam.
G. M. Kempff, Hoofdpol.-opz. b. d. W. en 's Lands B.O.W., Copernicusstraat 154 (I), 's-Gravenhage.
J. G. Slothouwer, Leeraar a. d. H.B.S. te Soerabaja, Hugo de Grootstraat 81, 's-Gravenhage.
N. van Leeuwen, Bewaarder b. d. Art. Constr.winkel te Kiara-Tjondong, 's-Gravenzandelaan 102, 's-Gravenhage.
W. K. van Daalen, Hoofdcommies b. d. S.S. en Tramwegen, p.a. Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
P. C. D. van Voorthuijsen, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
H. L. Wattimena, 1e Commies b.d. kantoordienst v. h. B.B., Obrechtstraat 497, 's-Gravenhage.
G. A. Neijndorff, Ambt. 3e kl. b. d. dienst der I.U. en Accijnzen, Obrechtstraat 483, 's-Gravenhage.
Mej. M. C. Lopulalan, 1e Klerke b. d. S.S. en Tramwegen, Parklaan 185, Scheveningen.
R. Samson, Kantoorhoofd b. d. S.S. en Tr., Parklaan 185, Scheveningen.
G. Ch. J. Boers, Ambt. 3e kl. In- en Uitvoerrechten en Acc., Parklaan 185, Scheveningen.
P. J. Burgwal, Architect (burg. ambt.) der Genie, Piet Heinstraat 112a, 's-Gravenhage.
J. A. Moorman, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.W.L.O., Fred. Hendrikplantsoen 90, Amsterdam.
L. C. van Hemert, Ondercommissaris van Politie b. d. Alg. Politie, Hugo de Grootstraat 48, 's-Gravenhage.
A. F. H. Brugman, Architect b. d. W. en 's Lands B.O.W., Hotel „De Zalm", 's-Gravenhage.
E. Th. J. Marcks, Radio-commies 1e kl. b. d. P.T.T., Daguerrestraat 56, 's-Gravenhage.
H. F. Chr. Reinewald, Hoofdpol.-opziener bij de Alg. Politie, Lutmastraat 144 (III), Amsterdam.
L. J. Wattimena, Hoofdcommies b. h. kantoor voor Reiswezen, Obrechstraat 497, 's-Gravenhage.
Mevr. A. B. Hoeke, geb. Latumahina, Telefoniste 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Noord 102, Haarlem.
E. R. Hoeke, Techn. ambt. 4e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Noord 102, Haarlem.
Mej. C. G. Schwind, Commies b. h. Departement van Justitie, Van Beverningkstraat 110, 's-Gravenhage.
Mevr. H. M. C. Frinking, geb. Bels, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.W.L.O., Brakkeveldweg 4, Den Helder.
C. F. Balsem, Tijd. wnd. Adm. Ambt. m. d. tit. Adj.-Ref. S.S. en Tr., Chemin de Bresson 1, Grenoble (France).
G. W. Bruins, Hoofdagent van politie 1e kl., Terwolde R. 71 bij Deventer.
H. H. Korsten, Dir. der Mulo-afd. der A.M.S. te Malang, Markt 17, Roermond.
S. J. IJsselstein, Dir. der Mulo-afd. der A. M. S. te Soerabaja, Nassaulaan 49, Schiedam.
F. Beukema, Onderwijzer 1e kl. a. d. Openbare 2e Eur. lagere school te Tjimahi, Lange Heerenstraat 10, Haarlem.

J. F. Rohder, Radio-commies 1e kl. b. d. P.T.T., Sonoystraat 24, 's-Gravenhage.
M. Mateheru, Hoofdboekhouder b. d. dienst der zoutregie, Davos-Platz (Zwitserland), Pension Villa Viola.
C. A. A. Haccou, Beheerder 1e kl. b. h. Landspandhuis te Benteng, Brugstraat 12, Ginneken (N.-B.)
J. H. Huisman, Wnd. onderw. 1e kl. b. h. O.W.L.O., L. van Meerdervoort 281, Den Haag.
J. H. M. L. de Wilde de Ligny, Ass. resident van Paré-Paré, Lubeckstraat 11, 's-Gravenhage.
F. J. Hildenbrandt, Hoofdpolitieopziener b. d. Stadspolitie te Soerabaja, Hugo de Grootstraat 46, 's-Gravenhage.
M. P. J. Misseijer, Adj.-controleur van de Belastingen te Medan, Loosduinscheweg 187a, 's-Gravenhage.
J. C. van Renesse van Duivenbode, Waarn. alg. ontvanger 2e kl. bij 's Lands kas te Palembang, Copernicuslaan 175, 's-Gravenhage.
C. H. J. Becker, Tijd. wnd. hoofdcommies bij den alg. kantoordienst van het Dept. van B. B., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
P. J. Becker, Tijd. wnd. stationscommies bij de S.S. en Tr., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
D. P. J. Kroes, Douanecommies 3e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Klimopstraat 236, 's-Gravenhage.
A. G. K. de Rooy, Beheerder 2e kl. bij den Pandhuisdienst, Pr. Hendrikstraat 185, 's-Gravenhage.
M. A. Schifferling, 1e Commies bij den dienst van het toez. op de S.S., Weimarstraat 122, 's-Gravenhage.
P. C. van der Wolk, Leeraar a. d. H.B.S. te Soerabaja, p.a. A. L. Koops, Gardenierslaan 26, Apeldoorn.
L. Vleer, Politie-opziener, p.a. A. Vleer, Goorlescheweg 18a, Tilburg.
E. H. Tietjens, Landbouwk. ambt. 1e kl., p.a. G. Tijhof, Wilhelminastraat 22, Oldenzaal.
A. W. M. Stücker, Onderw. 1e kl. Cultuursch. te Soekaboemi, Pension Bluys, Hoogeweg 70, Zandvoort.
S. Ch. Bogaardt, Hoofdcommies Dept. van B. B., Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
Mevr. O. A. Bogaardt geb. Valckenier de Greeve, 1e Commies bij het Dept. van B. B., Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
Mevr. A. M. Waterman, geb. Ham, Hoofdtelefoniste 1e kl., Govert Flinckstraat 206, Amsterdam (Z.).
Mej. A. B. Brinks, wd. Onderwijzeres 1e kl. bij het O. W. L. O., Galileistraat 6, 's-Gravenhage.
H. L. Claasen, Gezaghebber bij de Gouv. Marine, Rozenlaan 1A, Ginneken.
K. H. Benig, 1e Commies Alg. kantoord. van het B.B., Azaleastraat 60, 's-Gravenhage.
W. Ansingh, Wd. ongedipl. gezaghebber bij het B.B. (1e kl.), Wilhelminastraat 152, 's-Gravenhage.
A. F. Vermeeren, Tijd. wd. bouwkundige bij de S.S. en Tr., Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
J. Laros, Hoofdagent van Politie 2e kl. Bantam, Boylestraat 55, 's-Gravenhage.
E. de Bus de Valempré, Ambt. 3e kl. I. U. en Accijnzen, Columbusstraat 34, 's-Gravenhage.
R. C. A. Braun, Idem als voren, Columbusstraat 34, 's-Gravenhage.
M. J. Jaarsveld, Hoofdpol.opz. in de res. Bali en Lombok, Kritzingerstraat 234, 's-Gravenhage.
C. J. P. de Kruyter, Inspecteur bij het Westersch Lager Onderwijs, Vierambachtstraat 40, Rotterdam.

GEPENSIONNEERDEN:

L. Maurenbrecher, Luit.-Kol. der Inf., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
C. R. A. Eland, Kapitein der Infanterie, p.a. den heer Oltmans, Raalte.
Dr. A. C. de Kock, Leeraar Pr. Hendrikschool te Weltevreden, p.a. Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
G. H. M. Vierling, Hoofd Ind. Centr. Aanschaffingsdienst, Belgische Plein 17, Scheveningen.
D. R. J. Baron van Lijnden, Inspecteur van den arbeid van de Buitengewesten, Juliana van Stolberglaan 36, 's-Gravenhage.
Mr. P. Ch. Groenemeijer, Hoofdambt. ter besch. dir. v. Justitie, Hotel de la Promenade, 's-Gravenhage.